

OTDK-DOLGOZAT

Magyar Attila
BA

2013

**A DEVIZAPIAC MEGKÖZELÍTÉSE TECHNIKAI ELEMZÉSEL
EGY ÖNÁLLÓ KERESKEDÉSI RENDSZER ALAPJÁN**

*The approach of currency markets with a technical analysis on the basis of
an individual trading system*

Magyar Attila

Kézirat lezárva: 2012. október 31.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	III
ÁBRAJEGYZÉK.....	V
1. BEVEZETÉS.....	1
2. A DEVIZAPIAC ISMERTETÉSE.....	3
2.1. A DEVIZAPIAC A MINDENNAPI ÉLETBŐL INDULVA.....	3
2.2. A LEBONYOLÍTÓK: A BRÓKERCEGEK SZEREPE ÉS FELADATAI.....	3
2.3. A TŐKEÁTTÉTEL SZEREPE A KERESKEDÉSBEN.....	5
2.4. BÁZIS /ELSZÁMOLÁSI DEVIZÁK SORRENDJÉNEK SZEREPE ÉS A PIACRA LÉPÉSI LEHETŐSÉGEK.....	6
2.4.1. Rollover.....	6
2.4.2. Carry Trade.....	6
2.5. A FŐBB DEVIZAÜGYLETEK.....	7
2.6. A DEVIZAPÁROK BEMUTATÁSA.....	8
2.6.1. A devizapiaci forgalom vizsgálata.....	9
2.6.2. Az Euro-dollár (EUR/USD)	9
2.6.3. Angol font-amerikai dollár (GBP/USD).....	10
2.6.4. Ausztrál dollár-amerikai dollár (AUD/USD).....	10
2.6.5. Amerikai dollár-kanadai dollár (USD/CAD).....	12
2.6.6. Euró-japán jen (EUR/JPY).....	13
2.6.7. Euró-angol font (EUR/GBP)	14
2.6.8. Új-zélandi dollár- amerikai dollár (NZD/USD).....	14
2.6.9. Amerikai dollár-japán jen (USD/JPY).....	14
2.6.10. Euró-magyar forint (EUR/HUF).....	15
2.7. MEGKÖZELÍTÉSEK-TEÓRIÁK.....	15
2.7.1. A fundamentális elemzés	15
2.7.2. A technikai elemzés.....	16
2.8. A RANDOM WALK ELMÉLET	19
2.9. A TECHNIKAI ELEMZÉS LÉTJOGOSULTSÁGA.....	20
2.9.1. Soros György reflexivitáselmélete.....	20
2.9.2. Véletlenszerű és a tőzsdei instrumentumok görbéinek összehasonlítása.....	21
2.9.3. Dow-elmélet az Eliott-hullámelmélettel vegyítve.....	24
2.9.4. Hatékony piacok elmélete.....	27
2.9.5. A múlt és a jelen görbéi, ahogy André Kosztolányi látta.....	29
2.9.6. Tudományos cikk álláspontjai és vizsgálata.....	29
2.9.7. ME-NE-DZSE-LÉS.....	31
3. KERESKEDÉSI RENDSZEREM, KOCKÁZATKEZELÉSEM BEMUTATÁSA.....	33
3.1. AZ IDŐSÍKOK FONTOSÁGA.....	33
3.1.1. Skalpolók.....	33
3.1.2. Napon belüli kereskedők.....	34
3.1.3. Pozíciós kereskedők.....	34
3.1.4. Befektetők.....	34
3.1.5. Intézményi befektetők.....	34
3.1.6. Összefoglalás, vélemény.....	35
3.2. PIACI MECHANIZMUSOK, HÍREK.....	35
3.2.1. Piaci nyitások, ebédszünetek, zárások.....	35
3.2.2. Hírek előtti pozíciók felvétele.....	36
3.3. A TECHNIKAI ELEMZÉS FEGYVERARZENÁLJA.....	36
3.3.1. Támaszok-ellenállások és Trendvonalak (diagonális szintek),	36
3.3.2. Trendkövető indikátorok	37
3.3.2.1. Mozdótlagok főbb fajtái.....	37
3.3.2.2. MACD (Moving Average Convergence and Divergence).....	39
3.3.3. Momentum indikátorok	40
3.3.3.1. CCI (Commodity Channel Index).....	40
3.3.3.2. Stochastic Oscillator.....	41
3.3.4. Forgalom alapú indikátorok	42

3.3.5. Volatilitást mérő indikátorok	43
3.3.6. Fibonacci-számok.....	45
3.4. HOZAM/KOCKÁZAT MODELLEZÉSE EXCEL SEGÍTSÉGÉVEL.....	46
3.5. SAJÁT KALKULÁTOROM.....	48
3.6. A RENDSZER BEMUTATÁSA.....	49
3.7. A NYERESÉGESSÉG TITKA: A TŐZSDEI PSZICHOLÓGIA.....	52
4. ÖSSZEGZÉS.....	55
IRODALOMJEGYZÉK.....	57
SZAKIRODALOM.....	57
INTERNETES FORRÁSOK.....	57
MELLÉKLETEK.....	I
POZÍCIOMÉRETEZÉSI KALKULÁTOROM BEMUTATÁSA.....	II

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA:KÖZVETLEN TŐKEÁRAMLÁS.....	4
2. ÁBRA:A VILÁG DEVIZATARTALÉKAINAK ARÁNYA.....	9
3. ÁBRA: AZ ARANY ÉS AZ AUD/USD KORRELÁCIÓJA (1980–2006).....	11
4. ÁBRA: AZ AUD ÉS A GBP KORRELÁCIÓJA (1983–2009).....	12
5. ÁBRA: AZ OLAJ ÉS AZ USD/CAD NEGATÍV KORRELÁCIÓJA (1988–2006).....	13
6. ÁBRA: A „BAR” ÁBRÁZOLÁS ELEMEL.....	17
7. ÁBRA: A GYERTYAÁBRÁZOLÁS ELEMEL.....	18
8. ÁBRA: A TECHNIKAI ELEMZÉS ALAPESZKÖZEI.....	19
9. ÁBRA: AZ OTP RÉSZVÉNY ÁRFOLYAMA LINEÁRIS ÉS LOGARITMIKUS SKÁLÁN.....	22
10. ÁBRA: TRENDERŐSÖDÉS VIZSGÁLATA CSATORNÁK BEHÚZÁSÁVAL.....	23
11. ÁBRA: A SZABÁLYOS ELLIOTT-CIKLUS.....	25
12. ÁBRA: A ZÁSZLÓ FORMÁCIÓ TREND ESETÉN.....	27
13. ÁBRA: A HORIZONTÁLIS ÉS DIAGONÁLIS SZINTEK ALKALMAZÁSA.....	36
14. ÁBRA: AZ EMA-K VISELKEDÉSE 5PERCES IDŐSÍKON.....	38
15. ÁBRA: AZ MACD HASZNÁLATA.....	39
16. ÁBRA:A CCI INDIKÁTOR ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI.....	40
17. ÁBRA: A STOCHASTIC OSCILLATOR ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI.....	42
18. ÁBRA: A BOILLINGER-SZALAGOK ALKALMAZÁSA.....	44
19. ÁBRA: A FIBONACCI SZINTEK HASZNÁLATA.....	46
20. ÁBRA: ESZKÖZEIM HASZNÁLATA.....	50
21. ÁBRA: TÖBB IDŐSÍK EGYEZTETÉSE (H1 ÉS M5).....	51

1. BEVEZETÉS

„A piac változik, én is változom.”
(*Acampora*)

A mai pénzügyi világban rengeteg, az ember számára korábban felfoghatatlan dolog néhány kattintással immáron elérhetővé vált. Legyen az egy repülőjegy lefoglalása, egy ingatlan megvásárlása vagy egy tőzsdei pozíció megnyitása.

A példák közül az utolsó esetről említenék néhány olyan dolgot, amely esetleg felkeltheti a hallgatóság érdeklődését, és elkalauzolhatja egy világba, amely egyes tévhitek szerint a „nagyok játéka.”

Mindenekelőtt szeretnék egy alapvető dolgot leszögezni, mely sajnos a köznyelvben immáron állandósult.

A tőzsde egy központosított, szigorú szabályok szerint működő piac. A tőzsdén kívüli piac (over the counter) pedig egy decentralizált, rugalmas, a kereslet-kínálat igényeire jobban reagáló piac, hiszen itt sokszor az operatív szabályok is egyedi megállapodások által jönnek létre, a tőzsde legfőbb mentális vázát, struktúráját magába foglalva. A tőzsdén kívüli piacba tartozik az általam vizsgált devizapiac is, mely átláthatatlan decentralizált rendszert alkot.

Tehát ha valaki csak egy buszt szeretne nézni hazafelé, és máris: „Kereskedjen devizával a devizatőzsdén havi több száz eurós hozamért néhány óra gyakorlással!”- és hasonló reklámokkal, linkekkel vagy ígéretekkel találkozik, az (interneten) tudja, hogy a mondat első felében óriási szakmai hiba van.

A mondat második része, melyben több száz eurós ígéretekkel csábítják a hiszékeny egyszerű embereket, akik a könnyű pénz reményében kezdik el *saját kezűleg* kezelni számlájukat, a kimutatások szerint 3 hónapon belül 90%-uk a teljes befektetett tőkéjét elveszíti. Ezen reklámok valójában csak üzleti fogások, hiszen minél több piaci szereplő van jelen, annál nagyobb a likviditás a piacon, mely mindenki számára csökkenti a piac be- és kilépési költségeit. Richard D. Wyckoff: Daytrader Biblia című könyvében találtam ehhez kapcsolódóan egy találó idézetet:

„A daytradelés sikere csak évekig tartó szorgalmas munka után következik.
Nélkülözhetetlen hozzá a teljes koncentráció, a szükséges idő ráfordítása – más hobbi vagy foglalatosság nélkül. Nem lehet egyszerre két urat szolgálni – a szalag pedig nem is úr, hanem zsarnok.”

(Wyckoff 2009. p. 6.)

TDK-dolgozatom megírásával közérthetően szeretném megfogalmazni és bebizonyítani mindenki számára, pontosan mi is az a devizakereskedelem, és hogy a technikai elemzés eszközével hosszú távon nyereséget lehet elérni.

Milyen kockázatmenedzselési kötelezettségek és lehetőségek merülhetnek fel? Itt főként a hozam/kockázat arány, betartására, stop megbízások felvételére gondolok. Véleményem szerint sokkal fontosabb betartani a kevészer nagyobb nyereség realizálását, mint a magas találati arány „több nyereséges tréd” keresését, melyek természetesen fordított arányban állnak egymással.

Azon hipotézis mögé is sorakoztatok fel érveket, hogy valóban bárki lehet hosszú távon nyereséges (profitábilis) ebben a világban, történjen az a tudomány elsajátításával (hiszen *tanulható*), vagy szakértő segítségére támaszkodva. Utóbbi esetben elég pusztán a bizalom és a kockázatvállalási hajlam.

Azt igyekszem bizonyítani, hogy kemény munka és alázat szükséges ahhoz, hogy valaki a változó piac által kialakított globális makrokörnyezeti struktúrában megfelelő kockázatkezelést sajátítson el, illetve összefoglalom a saját piaci látásmódomat, hiszen szeretnék a későbbiekben is ezzel foglalkozni.

2. A DEVIZAPIAC ISMERTETÉSE

2.1. A DEVIZAPIAC A MINDENNAPI ÉLETBŐL INDULVA

Biztosan volt már mindenki külföldön és váltott *valutát*, fejszámolási gyakorlatokat végezve bevásárláskor. Ugyanakkor a más ország *devizájával* a különböző elektronikus tranzakcióinkat bonyolíthatjuk le. Akkor most mi is a különbség a kettő között?

A *valuta* a külföldi pénznemet jelenti, amelyet fizikailag a *kezünkben* tarthatunk. A *deviza* a külföldi pénznemre szóló követelés, mely csak *elektronikus* formában létezik.

Tehát a devizapiac devizapárokkal való kereskedés létrejöttét jelenti (*FOREign EXchange*), mely az utóbbi időben széles körben terjedt és terjed el. A folyamatos marketingnek és az emberi kapzsiságnak köszönhetően a leglikvidebb, legvolatilebb és egyben leghatékonyabb piacot hozzuk létre vasárnap este 11-től péntek este 11-ig globálisan az egész világon.

A likviditást a megközelítőleg 3-4 billió amerikai dolláros napi forgalom biztosítja, mely akkora volumen, hogy egyes részvényekkel ellentétben egy piacra lépő sem lehet rá piacbefolyásoló hatással.

2.2. A LEBONYOLÍTÓK: A BRÓKERCEGEK SZEREPE ÉS FELADATAI

„Dealing Desk bróker: A DD bróker haszna a spread és az, hogy az ügyfele ellen kereskedik. A DD brókert “market maker” –nek hívják, mert szó szerint piacot generál az ügyfelének. Amikor a kereskedő ügyfél el akar adni, a DD bróker megveszi, amikor a kereskedő venni akar, a DD bróker elad neki, azaz mindig az ellenkező pozíciót veszik fel, mint az ügyfelük. A kereskedő nem látja a tényleges piaci árakat, amely lehetővé teszi a DD brókernek, hogy manipulálja azokat azáltal, hogy teljesíti ügyfelei megbízásait.

No Dealing Desk bróker: Az NDD brókerek hozzáférést biztosítanak a bankközi piachoz. A valódi No Dealing Desk brókereken keresztül nincs árfolyam újraárazás és késleltetés a megbízás teljesülése alatt. A hasznuk vagy a költség, amit felszámolnak a tranzakciók során, vagy pedig az, hogy megnövelik a spreadet a bankközi piac vételi és eladási ára között.

Az NDD brókerek két típusa:

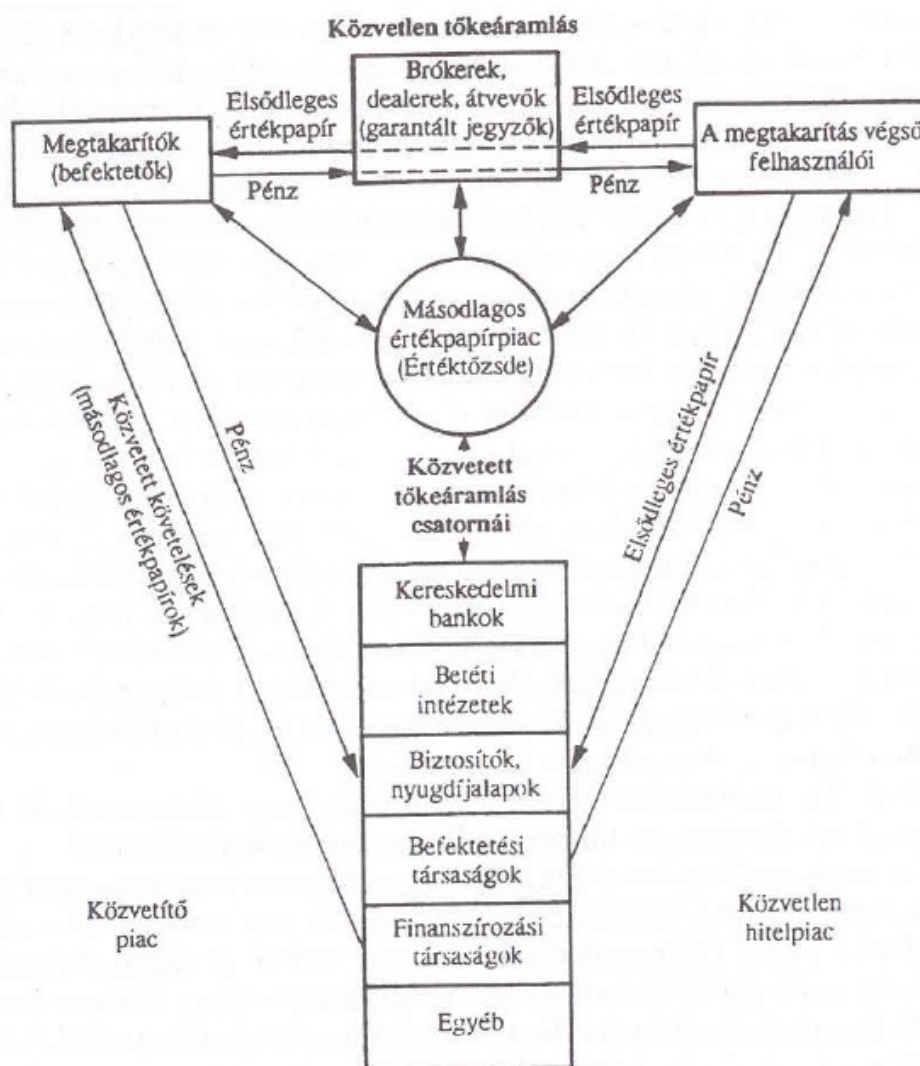
STP (Straight Through Processing) bróker: Az STP brókerek a megrendeléseket a kereskedőktől közvetlenül a likviditási szolgáltatónak, azaz a bankközi piac egyik tagjának küldi. Attól STP egy kereskedési felület, hogy a kereskedők közvetlenül beléphetnek a

valós piacra, és a megbízásaik azonnal teljesülnek, anélkül, hogy a brókercég beleavatkozna.

ECN (Electronic Communications Network) bróker: Az ECN brókerek lehetővé teszik, hogy az összes piaci résztvevő egymással kereskedjen a bankközi piacon, oly módon, hogy az ECN bróker rendszerébe küldik a megbízásaikat. A szereplők ezen a rendszeren belül lépnek kapcsolatba egymással, és automatikusan a számukra legjobb ajánlat teljesül. Egy alacsony költség minden tranzakciónál megjelenik. Az igazi ECN brókernek láttatnia kell a piaci mélységet (DoM – Depth of Market), valamint a megbízások nagyságát a kereskedési felületén, így a kereskedő láthatja a likviditást, és kiadhatja a megbízását.

Az STP és az ECN brókerek úgy képeznek hasznót, hogy nem játszanak az ügyfelek ellen.”

Forrás (internetes): Forex Brókerek típusai

1. ábra:Közvetlen tőkeáramlás

Forrás: Tőzsdei szakvizsga felkészítő közgazdaságtani modul (1. rész)

Személy szerint pártatlan vagyok a brókerválasztást illetően, véleményem szerint a kisebb alaptőkével (retail) rendelkezőknek érdekesebb a market makereket igénybe venni, hiszen bármilyen összeggel elkezdhetnek kereskedni.

Hátrányuk viszont, hogy mivel az ügyfelek ellen „játszanak” és képesek befolyásolni az árakat, így olykor az általuk látható stopszintekhez jegyzik a kurzust. Magasabbak a belépési költségek, mint a no dealing brókerekénél(volatilis piaci környezetben 1-2 pip), illetve nincs rendszeresen lefedezve a pénzünk, tehát ha túl sokat nyer valaki a brókercéje ellen, akkor az is lehetséges, hogy nem tudják kifizetni, így kötelessége a kereskedőnek jó nevű brókercéget választani.

A No Dealing brókerek azon nagyobb kötésű kereskedők, pl. bankok, intézményi befektetők brókerei, amelyek nem tudnak interbanki rendszeren kereskedni a bankközi devizapiacra. Ezen brókerek csak a jutalékból tartják fenn magukat, érdekük, hogy minél jobban „forogjon a pénz”, így nagyon alacsonyak a belépési költségek (közelítenek a 0-0,5 piphez).

Tehát ha valakinek nagyobb tőkéje van, érdemes a no dealing brókerek között keresgélnie, aki pedig kisebb összeggel lép a piacra, a dealing brókerek között talál csak magának megfelelőt.

2.3. A TŐKEÁTTÉTEL SZEREPE A KERESKEDÉSBEN

Ha megfigyeljük a devizaárfolyamok napi ármozgását, akkor az átlagnak tekintett volatilis piaci környezetben sem több az a legmagasabb és a legalacsonyabb ár közti különbség, mint 1-1,5%. Tehát ha minden pénzünkön egy devizapárt vennénk tőkeáttétel nélkül, akkor egy trend sem változtatná meg jobban a számlánkon lévő összeget 1%-nál jobban. Így egyáltalán nem érné meg kereskedni, azonban a tőkeáttétellel lehetséges.

Hogy gondolkodhattak a brókerek, mikor létrehozták ezt a sokak számára átkozott, kevesek számára megfelelő kockázatkezelő eszközt?

Pl. Üssük nyélbe, hogy felszorozzuk a %-os változásokat úgy, hogy legyen 20-50-100x-os tőkeáttétel! Ez mit is jelent?

Azt jelenti, hogy alapvetően 1x tőkeáttételen vagyunk, így 1%-os elváltozás 1%-ot változtat a számlaösszegünkön maximális belépés esetén. 20x-os tőkeáttételen 1%-os árelmozdulás 20%-ot tesz ki, így az ár 5%-os elmozdulása esetén teljes mértékben elveszíthetjük vagy megduplázhatjuk a pénzünket.

A későbbiekben a kalkulátorom bemutatásakor kitérek a tőkeáttétel beállításának, kezelésének legfontosabb momentumaira, a money-management szabályokra.

2.4. BÁZIS /ELSZÁMOLÁSI DEVIZÁK SORRENDJÉNEK SZEREPE ÉS A PIACRA LÉPÉSI LEHETŐSÉGEK

Egy devizapár vizsgálatánál létfontosságú kérdés, hogy melyik az „elől álló” (bázis), és melyik a „hátral álló” (elszámolási) deviza. A sorrend egyik szerepe a „rollover”-ben jelenik meg:

2.4.1. Rollover

„A forex piacon minden azonnali ügyletet két munkanapon belül kell teljesíteni. A teljesítés a devizák fizikai leszállítását jelenti, azonban biztosítéki kereskedés esetén nem történik fizikai leszállítás. Ezért minden nyitott pozíciót az adott nap végén le kell zárni (a beállítás 22:00 GMT), és újra meg kell nyitni a következő kereskedési napon. Ez a stratégia, az úgynevezett rollover, egy csere megállapodáson keresztül valósul meg, és a kereskedő szempontjából költségként vagy nyereségként jelentkezik. A számlakezelő megterheli vagy jóváírja az ügyfél számláján az aktuális kamatot (mark-uppal növelt LIBOR/LIBID), ha éjszakai nyitott pozícióval rendelkezik. 22:00 GMT óra számít a forex kereskedési nap kezdetének és végének. Minden olyan pozíció, mely 22:00 órakor nyitva maradt, éjszakára várakozásba kerül, majd pedig rollover-nek fog minősülni. Az a pozíció, melyet 22:01-kor nyitottak, nem minősül rollover-nek egész másnapig, míg a 21:59-kor nyitott pozíció 22:00-kor rolloverként könyvelődik el. Minden 22:00-kor nyitott pozícióhoz kapcsolódó hitel vagy betét egy órán belül könyvelődik le számláján, közvetlenül a számla tőkéjéből.”

Forrás (internetes): Éjszakai pozíciók

2.4.2. Carry Trade

A másik kamatokból származtatható hozamelvárásként értelmezhetjük az ún. carry trade kereskedést, mely célirányosan az adott devizák kamatkülönbségére törekszik. Ebben az esetben nem az árfolyamváltozásból realizálható hozam az elsődleges, hanem a tranzakció után rendelkezésünkre álló deviza betéti kamata és a kölcsön vett deviza hitelkamata közötti különbségre törekszik a befektető. Klasszikus carry devizapár az AUD/USD, hiszen az ausztrál dollár betéti kamata arányosan nagyobb a főbb devizákhoz képest a dollár hitelkamatánál (a különbség jelen pillanatban 3%).

A devizák sorrendjének másik fontossága az ügyletek lebonyolításánál jelentkezik, ugyanis a hossz (long) esetén a bázisdevizát vesszük az elszámolási deviza ellenében és árfolyam-emelkedést várunk, rövid (short) pozíció felvétele esetén az elszámolást vesszük a bázis ellenében, az árak csökkenésére számítva.

Az egyszerű piaci vétel és eladáson kívül néhány egyéb piacra lépési lehetőséget is megemlítenék, melyeket a devizapiac a tőzsdétől „örökölt”. Túlságosan mélyen ezzel a témával nem foglalkoznánk, ugyanis a napon belüli kereskedésnél lényegesen hosszabb távú befektetésnek minősíthető a határidős és az opciós kereskedés.

2.5. A FŐBB DEVIZAÜGYLETEK

Határidős vétel esetén egy adott instrumentum adott mennyiségű vételére kötelezzük magunkat meghatározott határidő lejáratakor. Ez azt jelenti, hogy egy három hónapos búza határidős vétele esetén a határidő lejártával vételi kötelezettségünk van, így célunk, hogy a búza ára emelkedjen az adott periódus alatt. A határidő végén esedékes piaci áron „adhatjuk tovább”, realizálhatjuk az így elért nyereségünket.

A határidős eladás során kötelezettséget vállalunk adott mennyiségű instrumentum eladására, így az árfolyam csökkenése által érhetünk el hozamot. Például a 287 forinton jegyzett EUR/HUF 3hónapos határidejű eladása esetén, ha három hónap múlva 282 lesz az árfolyam, akkor 5 forint nyereségünk keletkezik a tőkeáttétel és az eladott mennyiség függvényében. Technikailag az adott időpontban megvettük a forintot a 287-os árfolyamon, és 282-n olcsóbb áron vettük vissza az eurót, így 5 Ft nyereségünk keletkezett.

Opciós ügylet megkötésével a szerződő felek abban állapodnak meg egymással, hogy az opció kiírója prémium fejében vételi vagy eladási kötelezettséget vállal adott mennyiségű instrumentummal meghatározott időintervallumban, meghatározott áron. Európai opció esetén csak az opció lejártával szabad az opció vevőjének érvényesítenie vételi-eladási jogát, amerikai opciónál ez az időtartam alatt bármikor megtörténhet.

Call opciónál az „opciós jog” vevője prémiumot fizet azért, hogy az opció lejártakor joga legyen egy előre meghatározott áron eladni a terméket a végső piaci jegyzés értékeért.

A klasszikus példát hozom fel: Tudomásom van arról, hogy van egy 500 000\$ értékű ház, mely mellé egy klub épül, és szeretnék nyereséget elérni a ház felértékelődésén. Azonban jelen pillanatban sajnos nincs annyi készpénzem. Ha a ház

tulajdonosa szerint pl. 550 000\$-t fog érni a ház értéke, szerintem meg pl. 600 000\$-t, ekkor létrejöhet az opciós megállapodás. Tegyük fel, 10 000\$-ért megvehetem a jogot arra, hogy a házat 550 000\$ áron eladhatom, akkor a call opció vevőjeként prémiumot fizettem az opció kiírójának az opciós jogért cserébe. A 10 000\$ minden esetben a kiíró zsebében marad, azonban a jog lehívása esetén könnyen kiszökhethet onnan: ha a ház értéke nem haladja meg az 550 000\$-t, felesleges lehívni az opciót, azonban afölött már nyereségem van; a vélt 600 000\$ jövőbeli ár esetében 50ezer az árfolyamnyereség, csökkentve ezt az opciós prémiummal 40 000\$ a végső hozam. (Alexander 1989)

Put opciónál szintén a kiíró kapja a prémiumot, csak az emelkedésre spekulál, és az opció vevője a csökkenésre.

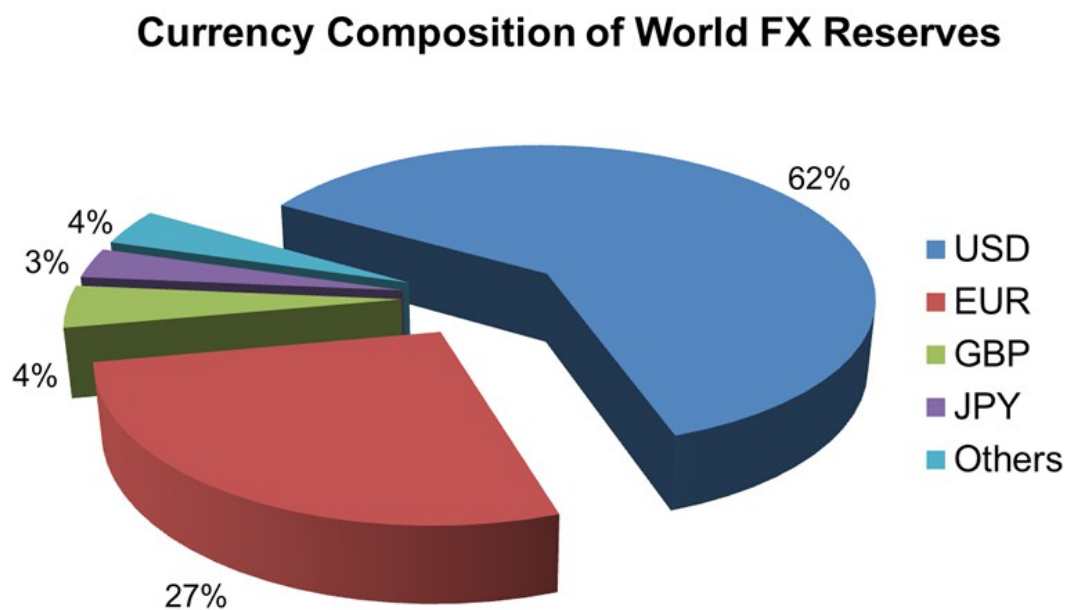
Az opciós kereskedésen keresztül felfigyelhetünk egy, akár a minden napi életben is alkalmazható és alkalmazandó törvényszerűsége, ez a hozam/kockázat arány.

2.6. A DEVIZAPÁROK BEMUTATÁSA

Ebben a pontban a különböző devizapárokkal kapcsolatos kereskedéshez véleményem szerint elengedhetetlen tudnivalókat közlöm.

2.6.1. A devizapiaci forgalom vizsgálata

A devizapárok közül a legfontosabbak a 2. ábrán láthatóak:

2. ábra: A világ devizatartalékainak aránya

Forrás(internetes): School

A globális devizakereskedelem forgalmának közel 90 százalékát a dollár, illetve az euróval való kereskedés teszi ki.

2.6.2. Az Euro-dollár (EUR/USD)

Az ábra alapján kijelenthetjük, hogy a leglikvidebb, és egyben legvolatilebb devizapár. Magas likviditáson a „pénzzé tehetőséget” értem, tehát rendkívül alacsonyak a tranzakciós költségek, a magas volatilitás pedig a sok szereplőből kifolyólag kialakuló esetleges nagy mozgású trendek valószínűségét vetíti előre technikailag, e két tényező szinte állandó jelenléte miatt.

Másik nagyon fontos dolog, hogy a devizapárok árváltozásait pontokban (pip) mérjük, mely egyes pároknál tízezred pontosságú elmozdulást jelent (EUR/USD, AUD/USD), más pároknál század pontosságút (EUR/JPY, EUR/HUF).

Ez annyit jelent, hogy az EUR/USD árváltozása például 1,2543-ról 1,2544-re 1 pipnek felel meg, míg az USD/JPY 98,76-ról 98,75-re szintén egy pip mértékű. A pipnek tizede a „pipetta”, mely egységnyi változása az EUR/USD pl. 1,25545-ről 1,25546-ra történő árváltozását jelöli.

További likvid, alacsony belépési költséggel rendelkező párok:

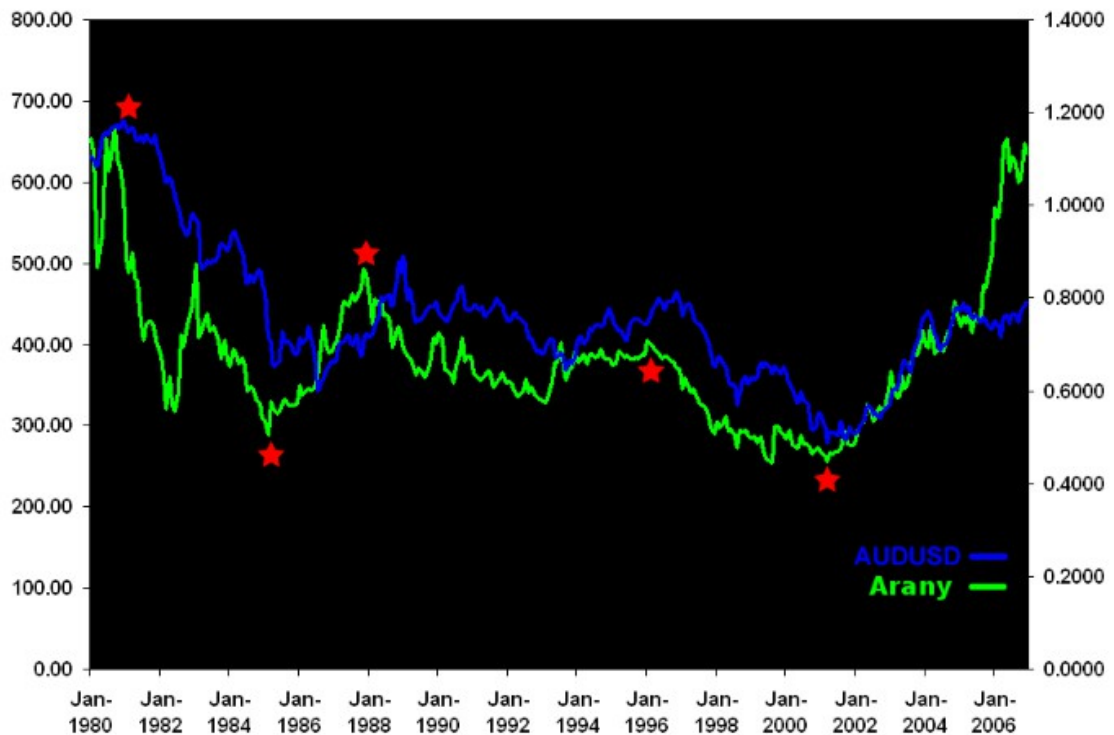
2.6.3. Angol font-amerikai dollár (GBP/USD)

Szakmai szlengben kábelként emlegetik, ugyanis 1867-ben csak „kábelén” keresztül jöhetett létre bármiféle kommunikáció Anglia és az Amerikai Egyesült Államok között. A legvolatilebb devizapár a főbbek közül, napon belül viszonylag nagy, olykor 100–150 pipes trendekre is képes.

2.6.4. Ausztrál dollár-amerikai dollár (AUD/USD)

A szakmai szleng „Aussie”-ja a dollárral szemben alacsonyabb volatilitással rendelkezik, mint az EUR/USD, olykor sokkal jobban igazodik a főbb múltbéli szintekhez. Ez a tény valószínűleg abból következtethető, hogy első számú carry trade devizapár. Jelenleg az ausztrál jegybank (RBA) alapkamata 3,5%, az amerikai központi jegybank (FED) alapkamata 0,25%, így aki a kamatkülönbséget szeretné kijátszani, az long (hosszú) pozíciót vesz fel. Ausztrália rendkívül nagy aranyexportjáról híres, így nagy ráhatása van az arany árának, trendjének az ausztrál dollár árfolyamára.

Ezen pozitív korreláció fedezhető fel a 3. ábrán az arany és AUD/USD között

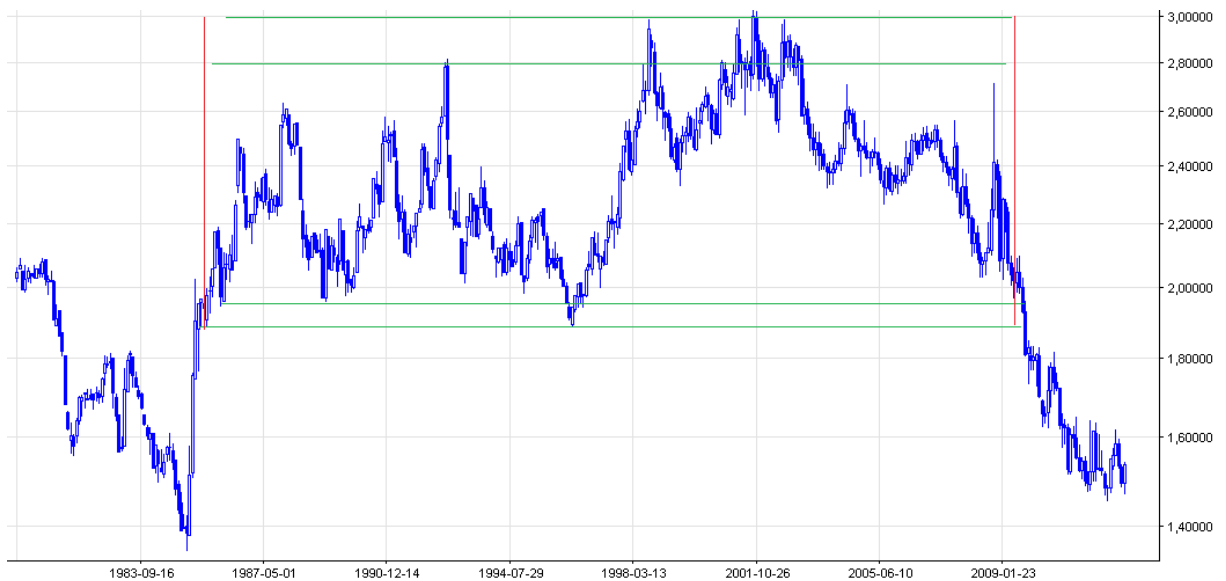
3. ábra: Az arany és az AUD/USD korrelációja (1980–2006)

Forrás(internetes): Ausztrál dollár (AUD) és az arany

„A pár érthető módon érzékenyen reagál az USD változásaira. A kurzust így leggyakrabban az USD határozza meg. Az AUD/USD a volatil párokhoz tartozik, elég erős korrelációval a GBP/USD-hoz”.

(Weigel, 2009 p. 128.)

Véleményem szerint a szoros GBP/USD-AUD/USD korreláció csak az 1985-2009-es időszakig volt jellemző, ahol is az árfolyam 1,90 és 3,00 között mozgott. Ebből oldalazásból az árfolyamot a válság következtében felértékelődött arany billentette ki. Ez figyelhető meg a 4. ábrán is:

4. ábra: Az AUD és a GBP korrelációja (1983–2009)

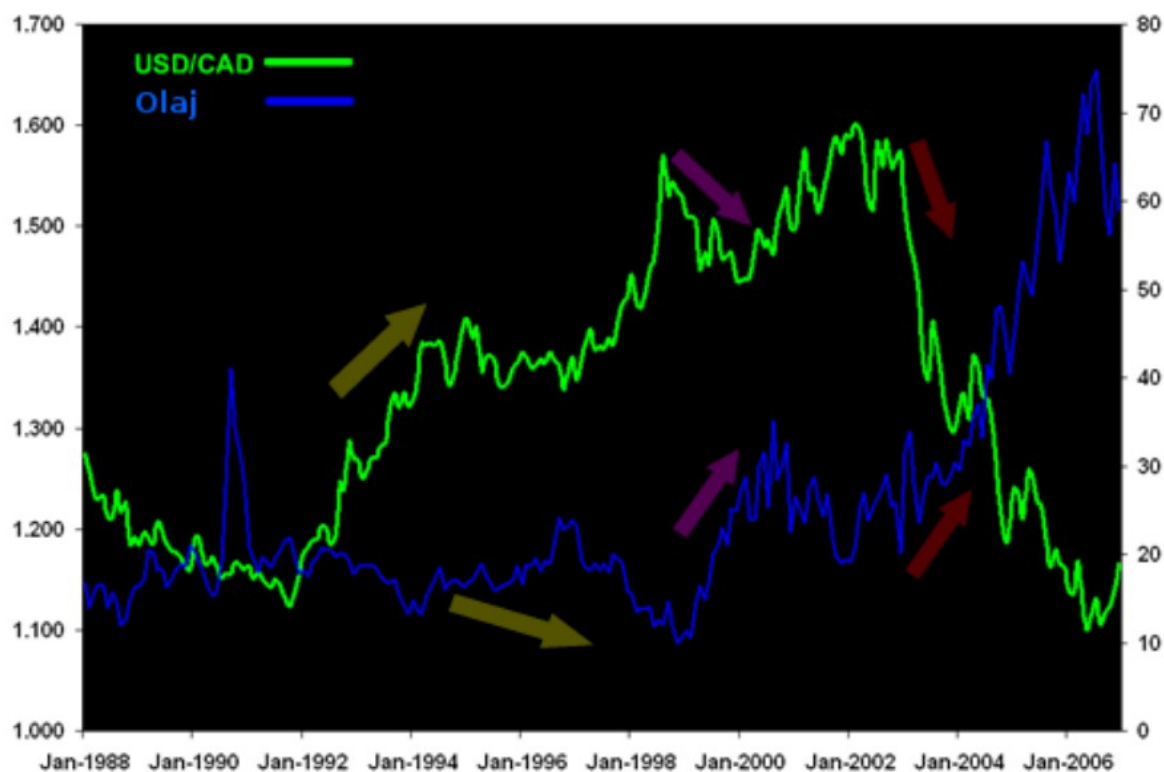
Forrás: www.stooq.com

2.6.5. Amerikai dollár-kanadai dollár (USD/CAD)

A főbb devizapárok közé tartozik, likviditása megfelelő, azonban a napi 40–50 pipes volatilitását kevésnek tartom a kereskedéshez. Matthias Weigel szerint könnyen fordulhat az árfolyam mindenféle előjel nélkül.

„1988 januárja óta az olaj és az USD/CAD árfolyama között körülbelül 68%-os inverz korreláció volt tapasztalható. Forex kereskedőként ez a tudás egy plusz elemzési eszközt ad a kezédbe, amikor az USD/CAD deviza párt elemzed és segítségedre lehet a hosszabb távú döntések meghozatalában.”

(Weigel 2009. p. 128.)

5. ábra: Az olaj és az USD/CAD negatív korrelációja (1988–2006)

Forrás(internetes): Kanadai dollár (CAD) és az olaj

Így általában az olaj árával ellentétesen korrelál¹ az árfolyam. Hiszen a kanadai dollár erősödése esetén az USD/CAD árfolyama lefelé halad.

2.6.6. Euró-japán jen (EUR/JPY)

Ennél a devizapárnál meg kell, hogy említsek néhány főbb piaci mechanizmust, ugyanis az EUR/USD és az USD/JPY sokszor piaci hangulatot, irányt közöl számomra. Jó piaci hangulatban a kereskedők kockázatosabb instrumentumokba fektetnek, tehát eladják kötvényeiket, részvényeket és a kockázatosabb devizákat veszik, melyek a magyar forint, euró, angol font, ausztrál dollár. Ezen devizák jó piaci hangulatban általában erősödnek a menedékdevizákkal szemben, melyek a dollár, japán jen svájci frank. A svájci frank (CHF) a 2011. szeptember 06-ai euróhoz 1,2-es szinten történő árfolyamrögzítése után elvesztette volatilitását, így nem túl vonzó kereskedési instrumentum. A japán jennek magasabb szintű a menedék szerepe rossz piaci hangulatban.

Amikor a piaci hangulat javul, az EUR/USD, GBP/USD, AUD/USD, USD/JPY, EUR/JPY általában felfelé trendel. Az EUR/HUF az euró bázisszerepe (sorrend) miatt csökkenő trendet mutat a bika (emelkedett) hangulatú piacon.

¹korreláció: kölcsönös viszony, negatív korreláció esetén éppen ellentétes irányúak a görbék

Trendelő piacon álszerű mozgásokra képes, azonban bizonytalan piacon hol a jen, mint a legfontosabb menedékdeviza erősödik, hol pedig egy jó hír miatt kattintgatnak a tréderek a vételi gombra.

2.6.7. Euró-angol font (EUR/GBP)

Matthias Weigel: Forex trading című könyve szerint ez a devizapár a „forex csigája” a földrajzi közelség miatt.

Véleményem szerint azonban a mostani piaci körülmények között ez a pár eső trendet mutat az euró egyre nagyobb korrekcióival, immáron lehetséges trendfordulás jeleivel fűszerezve.

2.6.8. Új-zélandi dollár- amerikai dollár (NZD/USD)

Ausztráliával való földrajzi közelsége miatt szinte 80%-os korrelációban áll az AUD/USD-vel, azonban annál kevésbé volatilebb pár, így pusztán tájékozódás szempontjából érdemes figyelni.

2.6.9. Amerikai dollár-japán jen (USD/JPY)

„Számtalan nagyon fontos pár, hiszen ma még az ázsiai gazdasági övezet legfontosabb valutája a japán jen. (Kína jön viszont feltartóztatlanul.) Az európai tréderek „fókuszában” is szerepel. Általában különféle gazdasági válságok idején (mint amit jelenleg, 2009-ben megélünk) a két valuta állandó versenyben áll egymással az ún. „biztos kikötő” státuszáért. A bankok nagyobb összegeket tárolnak, így aztán nyilván nem mindegy, hogy melyik valutában teszik ezt, melyik állja legjobban a krízist, melyiknek van a legbiztosabb gazdasági és főleg pénzügyi alapja. Jelenleg ebben a két országban legalacsonyabb az alapkamatláb. Így aztán kézenfekvő, ha külföldi bankoknak pénzre van szükségük, akkor yent vagy dollárt vesznek, hiszen ezeket olcsón megkaphatják.”

(Weigel 2009. p. 126.)

Számomra is irányadó devizapár, trendelő piacon irányadó a mozgása: emelkedő USD/JPY általában emelkedett piaci hangulatot jelent, abban az esetben, ha az EUR/USD is felfelé trendel. Ha EUR/USD csökkenést mutat, az USD/JPY pedig emelkedést, akkor egyértelműen a dollár mozgatja a piacokat, így a dollár mögöttes híreinek, fundamentumainak árfolyammozgásra gyakorolt hatásai miatt.

Alapvetően kevésbé volatil napon belüli devizapár, azonban ha mégis trend alakulna ki, akkor más devizapárok nagyobb mozgásokra képesek, így USD/JPY helyett érdemes más instrumentumok után nézni.

2.6.10. Euró-magyar forint (EUR/HUF)

Kevésbé volatil devizapár drága belépési költségekkel (tág spread), azonban nagyon jó lehetőség carry tradere vagy rollover kihasználására, hiszen a magyar jegybanki alapkamat 6,5%, az eurozónáé pedig 0,75%, így short pozíciókat érdemes felvenni hosszabb távra

2.7. MEGKÖZELÍTÉSEK-TEÓRIÁK

Ahhoz, hogy objektív véleményünk legyen a piacról, ahhoz szükségünk van egy olyan megközelítésre, amely szakmailag elfogadott és bizonyított. Azért szükséges egy nézet, teória elsajátítása, hogy a piac gondolkodásmódját valamilyen formába, sablonba bele tudjuk illeszteni, így a piac bármely információját fel tudjuk dolgozni. Először érintőlegesen vázolom fel a két megközelítési lehetőséget, majd a főbb teóriákat boncolgatom szét, vizsgálom őket.

Alapvetően két megközelítés létezik:

- Fundamentális elemzés
- Technikai elemzés

2.7.1. A fundamentális elemzés

Valamely instrumentum értékteremtő működése által létrejött eredmények operatív, illetve stratégiai mutatószámaival való objektív vizsgálata. Természetesen mindenkinek ezen megközelítés jut először eszébe, hiszen bármely vállalat, értéket képviselő eszköz működését, jó hírét a jelenlegi állapota, működése jellemez: hogy alakult a cég negyedéves jelentése, vagy tervez-e az adott devizáért felelős jegybank valamilyen monetáris intézkedéseket tenni.

Devizák esetén sokkal összetettebb a fundamentális alapokon kereskedő dolga, mint például egy vállalatnál. Nem pusztán egy cég vagy egy iparág eseményeit kell nyomon követnie, hanem egy monetáris bázis alá eső régiót. Ez lehet egy állam, mint Magyarország a forinttal, vagy lehet akár az euró, az euro-zóna a maga 17 tagú euróval fizető államával.

A fundamentális megközelítés a devizák esetében tehát a legfőbb mutatószámok felől kezdődik el, és ott merül ki, hogy a napi hírek és az árfolyam ezekre való reakcióit figyeljük meg.

A GDP növekedése indikálja a gazdasági teljesítmény felpörgését. Az építési és az egyéb gazdasági teljesítményekkel kapcsolatos adatok, bejelentések (CPI, bizalmi indexek) pozitív képet vetítenek előre. A munkanélküliség csökken, a bankok olcsón

nyújtanak ügyfeleknek hitelt, és ez jó befektetői hangulatot eredményezve megnöveli az adott deviza iránti keresletet, mely az állami kötvények piacán hozamcsökkenést okozva megkönnyíti az ország belső finanszírozását is. Szintén az államkasszát kímélő mechanizmus, az adók befizetése is megnő, hiszen a lakosságnak van pénze.

Két ország gazdasági teljesítményét fedezhetjük fel a két monetáris régió árfolyamában, melyben ezen adatok és tényezők *hosszútávon* trendeket meghatározva *mindig érvényesülnek*

A kamatdöntések általában nagyon jól modellezik az ország gazdasági helyzetét, hiszen a kamatemelés célja általában a külföldi befektetők vonzása és az infláció megfékezése. A kamatcsökkentés a monetáris lazítás, ahol a deviza iránti kereslet oly mértékű, hogy az ország belső finanszírozását és a magas devizaárfolyam okozta exportvisszaesést kell orvosolni.

Európa meghatározó adatai például főként délelőtt 10 és 11 között jelennek meg, illetve havonta történik kamatdöntés. Ez a kamatdöntés és az ezt követő sajtótájékoztató például elég volatilis piaci mozgásokat eredményezhet, napi piachangulat-módosító tényező is lehet.

Amerikában a főbb hírek főként 14:30 és 16:00 között jelennek meg². Fontos hírek a munkanélküliségi ráták, a munkanélküli segélykérelmek és általában nagy várakozásoknak szokott örövendeni a „Non-farm employment change”³ is. A FED havonta szerdán szokott kamatdöntő üléseket tartani, bár az utóbbi időben 0,25%-ról nem mozdították el, és nem is nagyon szándékoznak megváltoztatni az alapkamatot.

Az ázsiai régióban érdemes a kínai és a japán GDP illetve egyéb főbb adatokat figyelni. Különösen a külkereskedelmi adatok lehetnek nagy hatással a piacokra, hiszen mindkét állam óriási nettóexport többlettel rendelkezik, mely adatok gazdaságukat jól indikálják. Ehhez hozzátartozik persze az inflációs adatok és munkanélküliségi adatok értékelése is. A kereskedési rendszerem bemutatásakor részletezni fogom, hogy ezen tényezők hogyan hatnak be- és kilépéseim módszeraira.

2.7.2. A technikai elemzés

A technikai elemzés lényege, hogy a kereskedő az árfolyam mozgásából szűr le bizonyos információkat és épít ki egy kereskedési rendszert magának a megfelelő, egyéni kockázatkezelési paramétereivel, hosszútávon nyereséget elérve.

Az árfolyam ábrázolása háromféleképpen lehetséges:

² GMT+1 időzónában.

³ Nem mezőgazdaságban foglalkoztatottak arányának változása.

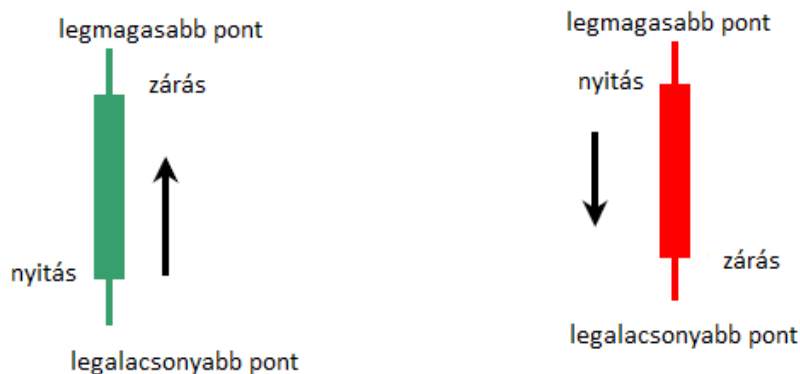
- Vonal diagram: a legkevesebb információt tartalmazza, azonban lényegesen egyszerűbb, mint a „társai”. Általában a záróárak összekötésével kaphatjuk meg az x időtengelyű és y értéktengely által behatárolt „chartot”.
- Bar chart: adott időperiódus legalacsonyabb, legmagasabb, nyitó és záróárait tartalmazza. (

6. ábra: A „bar” ábrázolás elemei

Forrás: Forex System Research Company (2003)

- Gyertyagrafikon: A japán rizspiacokon alkalmazta Homma az ábrázolás ezen fajtáját, aki rájött, érdemes minél több információt „beletömöríteni” a chartba, továbbá megfigyelte, hogy nem csak a kereslet és a kínálat hat a rizs így kialakult árfolyamára, hanem az emberi psziché által létrejött piaci viselkedés is. A bar charthoz hasonlóan tartalmazza a nyitó, záró, legmagasabb, legalacsonyabb árakat, azonban plusz információként szolgál a gyertyák színe. A nyitó és a záróár helyzete alapján az emelkedő gyertya színe a képen zöld, a csökkenőé piros.

7. ábra: A gyertyaábrázolás elemei

Forrás: Forex System Research Company (2003)

A 7. ábra gyertyagrafikonján az emelkedő gyertyák színe belül fekete, a csökkenőké fehér, illetve a gyertya szegélye végig zöld a kábraönnyebb „olvasás” érdekében. A képen néhány trendvonalat (diagonális szint), illetve horizontális szintet húztam be, melyekhez töretlenül igazodik az árfolyam. A devizakereskedő legfőbb, ugyanakkor legszubjektívebb eszközei ezek, amelyek segítik felismerni az ismétlődő piaci mechanizmusokat, sablonokat. A másik megközelítéssel szemben itt nem számítanak a mögöttes fundamentumok, hiszen a technikai elemzés lényege Alan Farley szerint:

„Technical traders don’t believe in the companies. They believe in the numbers.”

(Farley 2000. p. 65.)

„A technikai jelek alapján kereskedő személy nem a vállalatokban, hanem a számokban hisz.”⁴

⁴ Saját fordítás.

8. ábra: A technikai elemzés alapeszközei

Forrás: Meta Trader FLOAT program által, egyéni beállításokkal

Ismerjük nagy vonalakban a fundamentális és technikai elemzés főbb ismérveit, vizsgáljuk meg a különböző teóriákat és megközelítéseket!

2.8. A RANDOM WALK ELMÉLET

Ezen elmélet szerint az árfolyamok teljességgel kiszámíthatatlanul mozognak.

„Random Walk Classic theory that chaos drives all market activity and that price movement cannot be predicted.”

(Farley 2000. p. 365.)

„Káosz, kiszámíthatatlanság irányít minden piaci működést, így az ármozgásokat nem lehet megjósolni.”⁵

Ezt az állítást bizonyítja Burton G. Malkiel a Princeton egyetem professzora, aki egyszer technikai elemzéssel foglalkozó ismerőse számára mutatott egy olyan grafikont, amelyet diákjai kreáltak pénzfeldobással. A teljesen véletlenszerű pénzfeldobások által létrehozott grafikont barátjának mint egy tőzsdei részvény árfolyamát mutatta be, aki a görbe mozgása alapján vett volna az „instrumentumból.

Forrás (internetes): A részegen sétáló árfolyamok

Ezáltal Malkiel úgy vélte, hogy bebizonyította állítását, miszerint nem lehet technikai alapon kereskedni. Véleményem szerint igaza is van meg nem is. Az árfolyam irányának megkérdőjelezésére irányuló kijelentése, miszerint nem lehet megjósolni az

⁵ Saját fordítás.

árfolyamokat, *teljes mértékben igaz*. Bárki, aki azt állítja, hogy tudja, merre fognak menni az árfolyamok, nem állít igazat. Senki nem láthat bele százazrek fejébe.

Malkiel technikai elemző barátja azonban véleményem szerint nem volt elég talpraesett, mert most, hogy bebizonyosodott, nem tudja, merre megy az árfolyam, attól még megvédhette volna a technikai elemzés létjogosultságát. A technikai elemző barát válaszáának metaforájával szeretném kielemezni és megvizsgálni a technikai elemzésről szóló teóriákat.

2.9. A TECHNIKAI ELEMZÉS LÉTJOGOSULTSÁGA

A barát helyében *két érvet* sorakoztattam volna fel, amely a nézetét erősíti.

Az **egyik** érvem az lett volna, hogy a piaci ármozgások teljes mértékben mások, mint a véletlenszerű események feljegyzése grafikus formában, hiszen az emberi pszichológia is közrejátszik az árfolyamok alakulásában: félelem, kapzsiság, bizonytalanság, illetve a technikai elemzők eszközeik használatával önbeteljesítő hatásokat is létrehozhatnak a piaci árakban, amikről majd az elemzők fegyverarszenáljában térnék ki. A következő bekezdés alátámasztja ezen érvemet is.

2.9.1. Soros György reflexivitáselmélete

„A valóság tapasztalati érzékelését (percepció) és a valóságot kétirányú, reflexív kapcsolat köti össze. Ez kezdetben önerősítő, majd végül önpusztító fellendülés/hanyatlás folyamatok, illetve buborékok kialakulását eredményezheti.

A reflexivitás elmélete jellegében eltér az egyensúlyelmélettől, mely a popperi tudományos módszer szerint a tudományos elméletek közé sorolja magát. A természettudományokhoz hasonlóan egyetemes érvényességű megállapításokat kínál. Ezzel szemben a reflexivitás elmélete tagadja azt, hogy a pénzpiacok működésével kapcsolatosan természettudományos jellegű megállapításokat lehetne tenni. A tudományos elméletek szokásos jellegétől eltérően a reflexivitás elmélete nagyobb biztonsággal tudja magyarázni a már megtörtént eseményeket, mint ahogy ezen elmélet alapján az eseményeket előre lehetne jelezni. Így ennek a felismerésnek a birtokában a társadalomtudósok, ezen belül a közgazdászok gyökeresen meg kellene változtassák módszertanaikat. Minden kialakuló buborék egy valóságon alapuló trendre, illetve a trendhez kapcsolódó téveszmére bontható. Ez a két elem pedig reflexív kölcsönhatásban áll egymással.

Soros György az elmélet megalapozása kapcsán megkülönbözteti a világ megértésére, megismerésére irányuló észlelő (kognitív) és a világ befolyásolására, megváltoztatására irányuló cselekvő (manipulatív) funkciót. Fontos meglátása szerint a két funkció elszigeteltségéből nem indulhatunk ki.”

Forrás (internetes): Reflexivitás

Az elmélet bebizonyítja, hogy a tőzsdei árfolyamok mozgása eltér a véletlenszerűen kreált grafikonoktól. A kognitív és a manipulatív funkciók kapcsolata egyértelmű, az emberi pszichológia az összekötő kapocs közöttük. Az emberi kapzsiság és a félelem valóban képesek mind trendeket, mind (ezek sokszorozását, egyre erősödő trendeket) lufikat létrehozni, kialakítani.

2.9.2. Véletlenszerű és a tőzsdei instrumentumok görbéinek összehasonlítása

Két dologgal különböztetném meg a véletlen számok által generált és a valós tőzsdei instrumentumok vagy devizaárfolyamok árgörbéit.

Pénzfeldobással vagy bármely véletlenszám-generálással nem jöhetnek létre egyre erősödő trendek (lufik), hiszen a pénzfeldobást ábrázolva egy újabb dobás ismét egységnyi távolságra lenne az előző értéktől, ami csak és kizárólag lineáris emelkedést okozhat.

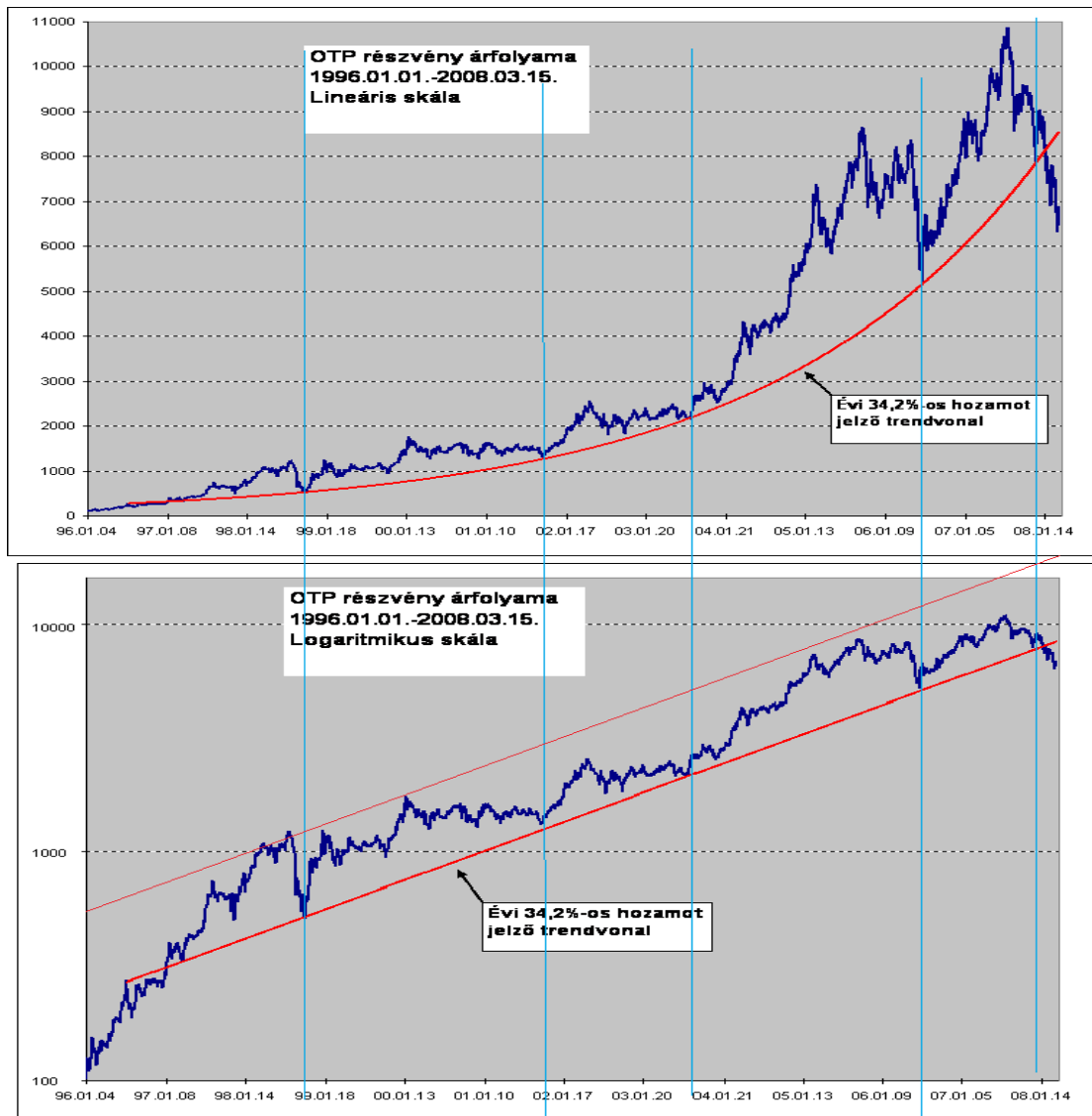
A másik dolog, ami megkülönbözteti a véletlen számok által generált grafikont a tőzsdei emberi pszichológia által „kialakított” görbétől, az egy irányba való haladás valószínűsége. Exponenciálisan csökken az újabb véletlen események bevonásával. Annak a valószínűsége például, hogy a 10 darab pénzfeldobásból mindegyik fej legyen:

$$1/(2^{10})=0,097\%$$

Valószínűleg 1000 pénzfeldobásból egyszer lenne olyan sorozat, amiben 10-szer egymás után fejet dobunk. A fő különbség azonban az, hogy a valószínűség egyre csökken az egymást követő ugyanolyan események esetében, az emberi pszichológia által létrejött árak viszont az emberi érzések miatt erősítik egymást.

Ha a kereskedők azt veszik észre, hogy nagyon emelkedik valamely instrumentum ára, a tömeg nagy része (tisztelet a kivételnek) az emelkedést látván gondolkodás nélkül beszáll (kapzsiság), és esetleg újabb pozíciókat vesz fel ugyanabban az irányban (kockázatmenedzselés nélkül). Nem csoda, hogy a kezdő traderek 90%-a 3 hónapon belül az összes tőkéjét elveszíti!

Ezért is mertem azt állítani, hogy százazrek fejébe senki nem képes belelátni, hiszen a főbb gazdasági tényezőkön felül, melyek a fő trendeket, főbb irányokat adják meg, rövidtávon az emberi pszichológia alakítja az árakat. Az emberi túlrazás vagy leárazás által létrehozott „lufi” is valójában trend, egyre erősödő trend. Az árfolyamot logaritmikus skálára helyezve az erősödő trend (lufi) trendvonalra illeszkedik:

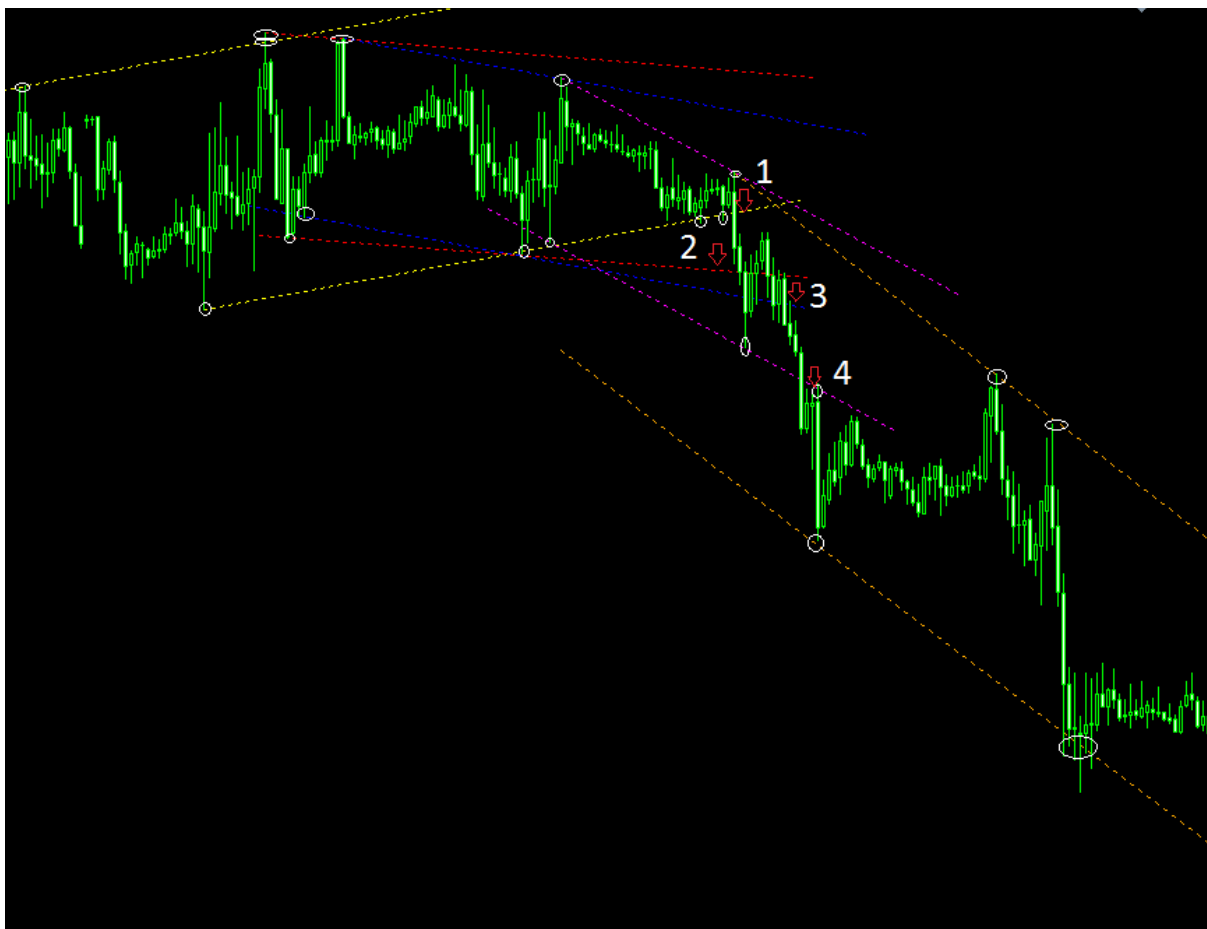

9. ábra: Az OTP részvény árfolyama lineáris és logaritmikus skálán

Forrás (internetes): Lineáris vagy logaritmikus skála?

A 9.ábra az OTP-részvény árfolyamát ábrázolja az első képen lineáris, a második képen logaritmikus skálán 1996.01.04-től 2008.01.04-ig. A lufi trendként értelmezését erősíti az általam húzott „felső” trendvonal, mely csatorna formációt eredményezve az árfolyam logaritmikus skálán stabilan trendelő, lineárisan egyre erősödő mozgását jelenti.

Nem számít, hogy a trend milyen idősíkon alakul ki, vagy milyen instrumentumot vizsgálunk, ha a tőzsdei pszichológia hat rá, akkor a trend eleinte erősödő, majd kimerülő. Egy ilyen kimerülést és trenderősödést a 10. ábra szemléltet:

10. ábra: Trenderősödés vizsgálata csatornák behúzásával

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által, egyéni beállításokkal

A sárga csatornában mozgó árfolyam (10. ábra) nem tudja már elérni a csatorna felső szarát, így a piros csatornában kezd el mozogni, mely a sárga trend korrekciójának tekinthető. Az 1-es számnál a sárga csatorna letörik, és a trend erősödésének következtében a piros csatorna felső szára sem funciona már megfelelően, és a piros csatorna sem szolgál diagonális szintként (2). Ez után a kék csatorna jelent az árfolyamnak kisebb igazodási lehetőséget, azonban ennek a csatornának sem éri el az árfolyam a felső részét, és még meredekebb lesz a trend, miután 3-as számnál letört, és a lila csatorna funciona helyesen. Egészen addig, amíg a 4-es nyílnál ismét nem erősödik be az árfolyam, így kialakítva a narancssárga csatornát.

2.9.3. Dow-elmélet az Eliott-hullámmélettal vegyítve

A következő elmélet, amely alátámasztja és tartalmazza az immáron érvelt állításaimat, a technikai elemzők általános nézete; a Dow-elmélet:

A Dow-Elmélet Charles Dow nevéhez fűződik ,és azok a cikkek szolgálnak alapjául, amelyeket Dow 1900 és 1902 között a The Wall Street Journal-ban publikált. A Dow-elmélet a modern grafikonelemzés egyik alapkövének számít.

Az elmélet alapjául eredetileg nem egyéni részvények szolgáltak, hanem több részvényből kialakított indexek. Konkrétan a Dow Jones Industrial Average és a Dow Jones Transportation Average. Ennek ellenére az elmélet sok tekintetben egy-egy részvényre is működik, azért a fenti tényt sem szabad elfelejteni.

Az elmélet célja eredetileg nem a részvényárak mozgásának előrejelzése volt, hanem az, hogy a részvényárak mozgásából a gazdaság egészének kilátásait elemezze.

Forrás (internetes): A Dow- elmélet

A Dow-elméletnek hat fő pontja van.

1. „A részvények árában és az indexek értékében minden tényező megjelenik.”

A technikai elemzés e tétel nélkül értelmét veszítené, hiszen akkor lehet a piaci hangulatot, mozgásokat vizsgálni, ha azokban minden információ benne van.

2. „A piaci ármozgást háromféle trend alkotja”.

Ezt a tételt erősen relatívnak gondolom, hiszen a trend mindig viszonylagos lesz. Az elmélet szerint van egy egész évre kiterjedő fő trend, az ezzel ellentétes irányú korrekciók (1-3 hónap időtartamúak) és néhány napra kiterjedő rövidtávú trendek. Az egyéni rendszeremben kifejttem a megközelítéseim metódusait.

3. „A fő trendeknek három szakaszuk van.

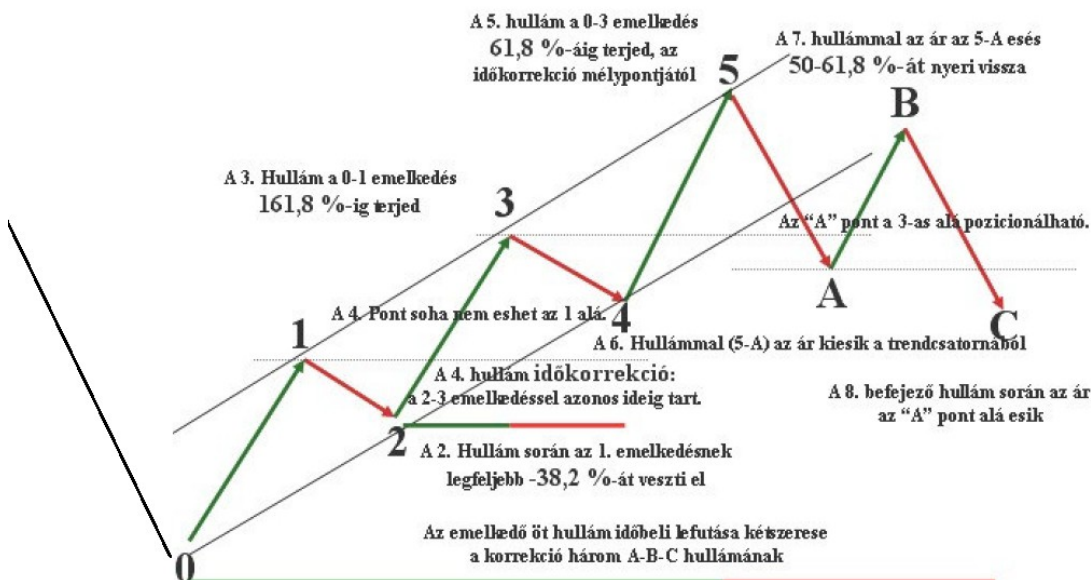
A fő trend első szakasza még akkor kezdődik, amikor a befektetők körében az általános hangulat negatív. Ekkor az "okos pénz", a jól informált és ügyes befektetők dominálják a vásárlásokat, mivel tudják, hogy hamarosan fordulat áll be a gazdaságban és az árfolyamokban. Ők veszik meg azokat a papírokat, amelyeket a többi befektető a negatív hangulat miatt elad.

A második szakaszt a gazdaság és a cégek javuló helyzete és eredményei fémjelzik. A tőzsdei árfolyamok természetesen emelkednek, és a befektetők vásárolnak.

A harmadik szakaszban a gazdaság a csúcson van, és a cégek rekord bevételeket érnek el. A befektetők többsége úgy érzi, hogy biztonságos a piac, és tovább vásárolnak. Azok a befektetők, akik az első szakaszban vásároltak, ebben a szakaszban már eladnak. „

A piaci mechanizmusok ezen három lépéses elméletét Elliott-hullámelméletében is megtaláljuk:

A szabályos Elliott-ciklus

11. ábra: A szabályos Elliott-ciklus

Forrás: Kecskeméti, (2006)

Az ábrán módosítottam, és behúztam a fekete trendvonalal illusztrált megelőző trendet, hiszen új trend csak ellentétes irányban alakulhat ki.

A 0 pontban az árfolyam új mélypontot ért el, és a 0–1-es mozgás a csökkenő trend korrekciójának tekinthető, amely lehetséges fontos szint elérése, és/vagy egyszerű profitrealizáció eredménye. Az 1–2-es mozgás az új korrekció kisebb korrekciója (elméletileg 38,2%-os), amiben is az árfolyam nem tud új mélypontot elérni, így a piac lehetséges fordulni fog az adott időszíkon. Az 1–2-es mozgás dönti el, hogy trendfolytatás (a csökkenő trend folytatása) vagy trendforduló következik be. A 2–3-as mozgás azért a legmeredekebb és legerősebb, (mely egyértelművé teszi az új rövidtávú trend kialakulását), mert ez az elmélet szerint a leghosszabb és legerősebb meredekségű trendnek tekinthető, ugyanis minden trader indikátora, trendvonala, vagy bármely a charton használt technikai elemző eszköze fordulást jelez. A 3–4-es mozgás az így kialakult új emelkedő trend korrekciója, és végül a legfontosabb a 4–5-ös mozgás, mely jellemzően a kapzsis belépési ideje, akik már „biztosak” a trend kialakulásában, és a trend ezen szakaszában vesznek. Általában a főbb, ismert részvények 4–5-ös szakaszában a „legtutibb” a részvény megvétele, ugyanis a hiszékeny embereket az előző mozgások

referenciája alapján könnyen beléptetik, és a tanult, így a gyakorlott kereskedők ebben a szakaszban van, kiknek eladják el részvényeiket. Az 5–A mozgásban a kapzsi emberek adják el részvényeiket félelemből, mert ugyebár nem arra számítottak. Az árfolyamnak A–B szakaszon van egy újabb felfelé való törekvése, azonban ez a mozgás nem túl jelentős, újabb völgy következik, ahol is mindenki, aki a 4–5ös szakaszban vett vagy kilép (a csökkenő trendet erősítve), vagy várja az emelkedés csodáját.

Az ábra egyébként nem pontos, ugyanis a trend lineáris skálán erősödést kellene, hogy mutasson, tehát az árfolyam emelkedő része az elejétől a végig nem mozoghatna egy emelkedő csatornában, az 5-ös csúcsonak nem szabadna elérnie a csatorna felső szarát, hiszen a trend ott kimerül. A 11. ábra jól szemlélteti a trenderősödés folyamatát, dinamikáját.

4. *„A két indexnek összhangban kell lennie”*

„Ez a pont azt jelenti, hogy a trendváltást csak akkor fogadhatjuk el tényként, ha mindkét index (Dow Jones Industrial Average és a Dow Jones Transportation Average) trendet vált.”

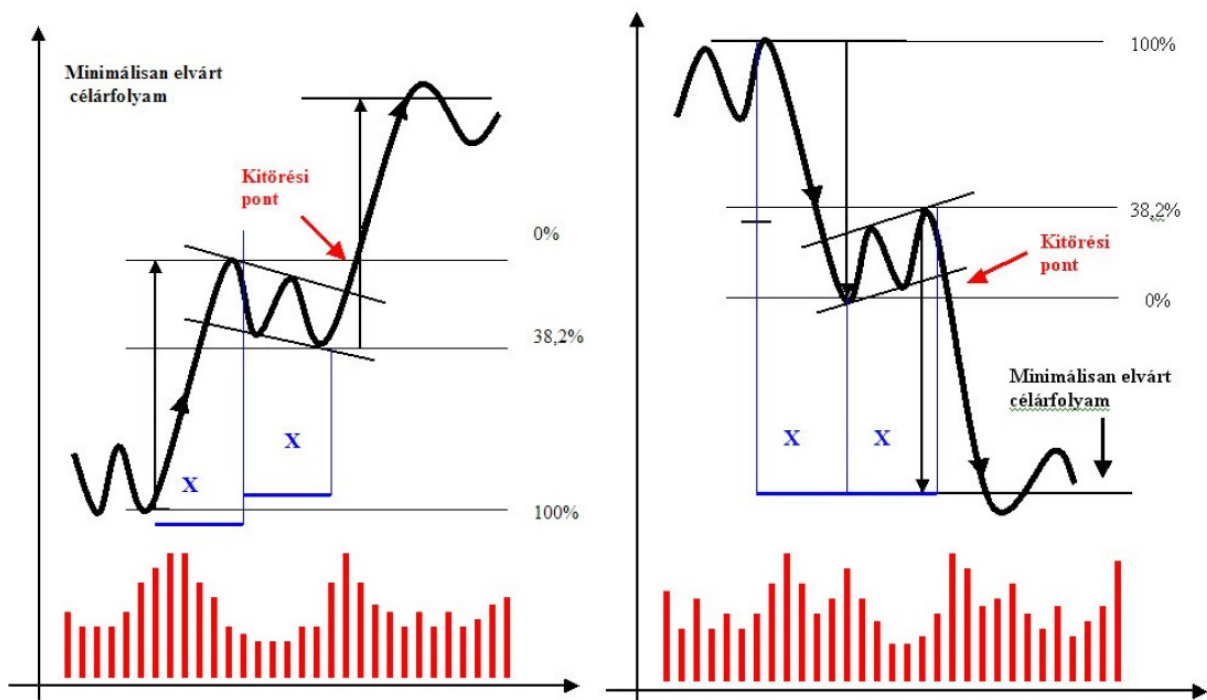
Véleményem szerint ez a pont nehezen alkalmazható a napon belüli devizakereskedésre, de nem zárja ki a technikai elemzéssel kapcsolatos állításaimat.

5. *A volumen alátámasztja a trendet”*

A Dow Elmélet elsősorban az árakra koncentrál, és a forgalmi adatokat csak akkor használja, ha valamilyen bizonytalan helyzet áll elő.

„A volumennek alapvetően a trend irányába kell emelkednie. Ha a fő trend felfelé mutat, akkor a volumennek emelkednie kell akkor, amikor az árfolyam felfelé tart. Ha a fő trend csökkenő, akkor a volumennek emelkednie kell azokban a szakaszokban, amikor az árfolyam csökken.”

Szintén nagyon jól összeegyeztethető a devizakereskedelemben alkalmazott vizsgálati eszközökkel, hiszen a zászló formáció kialakulásának egyik főbb jele, hogy a korrekció ideje alatt csökken a volumen (12. ábra):

12. ábra: A zászló formáció trend esetén

Forrás: Kecskeméti (2006. p. 38. 40.)

A trend korrekciójának idejében (mindkét ábrán a második x időtartam) a forgalom csökken, majd a trend folytatásával, visszaerősödik.

6. „A trend addig nem változik, amíg nem mutat valamilyen határozott jelet a fordulásra”

A határozott jel emelkedő trend esetében az előzőnél alacsonyabb völgy és az alacsonyabb csúcs megléte, csökkenő trend esetében ezek fordítottja. A „határozott” trendfordulás kijelentéssel vigyáznék, ugyanis lehetséges, hogy csak rövidtávon igaz ezen kijelentés, és csak egy hosszabb időtartam alatt kialakuló zászló formáció alakul ki, és a fordulás jelre való belépésünkre trendirányban folytatódik tovább az árfolyammozgás.

Forrás (internetes): A Dow- elmélet

2.9.4. Hatékony piacok elmélete

Ezen Dow-elmélettel ellentétes nézetet vall a hatékony piacok elmélete:

A hatékony piac elméletét vizsgáló kutatók szerint tehát a pénzügyi piacok hatékonyan működnek, a részvényárak a befektetői közösség együttes „tudásának” hatására alakulnak. Az elmélet szerint a hatékony piacnak három típusa van. A „gyenge” típus szerint a korábbi piaci mozgások technikai elemzése nem alkalmas az elkövetkező mozgások megjósolására, mert azok az információk, amelyekre az elemzés épülhetne, már

beépültek az éppen érvényes árfolyamokba. A „félérős” változat szerint a részvényárak tartalmazzák az összes, adott pillanatban elérhető nyilvános információt. Az „erős” változat pedig azt mondja ki, hogy a részvényárak az összes információt tartalmazzák, nem csak a nyilvánosan elérhető. Ezek alapján azonban a levonható következtetés az, hogy a „gyenge” forma a technikai elemzés szerepét kérdőjelezi meg, a „félérős” forma szerint a fundamentális elemzésnek nincs szerepe, az „erős” típus pedig bármilyen elemzési módszert teljesen haszontalannak tart a jövőbeni árfolyam megjósolását illetően. „A piac olyannyira hatékony – az árfolyamok olyan gyorsan igazodnak az új értesülésekhez –, hogy egyszerűen nem lehet olyan gyorsan adni-venni, hogy konzisztensen nyerni tudjunk. Így viszont a különböző árelőrejelző módszerek teljesen haszontalanok.”

Forrás (internetes): A hatékony piac elmélete

Az „új értesülésekhez” való igazodás feltételezi a fundamentumok rövidtávú vizsgálatát a kereskedés során. Azonban rövidtávon a technikai eszközökkel kereskedő belépéseit nem befolyásolhatják a mögöttes fundamentumok, hiszen azok lényegében az adatok, hírek vizsgálatában nyilvánulnak meg. Tehát az információ, amelyet a hatékony piacok elmélete említ, az a hírek, gazdasági adatok mögöttes értékeire, a fundamentumokra vonatkozik. A fundamentumokra rövidtávon nem lehet pozíciót építeni, mert a piac reakciója (hangulata) a kérdés, nem pedig a hír értéke. Ezt az állításom az egyéni rendszeremben fogom részletesebben vizsgálni.

Tehát fontosabb hírek előtt a trader nem az adat vagy hír értéke alapján dönti el belépését (ha úgy ítéli meg, hogy érdemes piacra lépni), hanem a görbe mozgásának dinamikájára lép be, azt is legfeljebb a hír bejelentése után fél órával.

Ha valaki a technikai és fundamentális jelekre is odafigyel és azok esetleg egymásnak ellent- mondanak, akkor a tréder bizonytalanná válhat. Ha az embernek egy karórája van, akkor tudja, mennyi az idő, de ha két karórája van, már közel sem annyira biztos az időpontban!

Az információ, amelyre a Dow elmélet helyezi a hangsúlyt, az véleményem szerint a piaci hangulat vizsgálatára irányul, mely a trendszerű mozgást figyelembe véve lehetővé teszi a kereskedő számára, hogy saját kereskedési rendszere szerint hozzon döntéseket, az azonos jelekre való be- és kilépés, mely a piaci hangulatot vizsgálja, csak bizonyos piaci körülmények között profitábilis. A tréder feladata, hogy a piaci hangulatot a technikai elemzés eszközeivel felmérje.

2.9.5. A múlt és a jelen görbéi, ahogy André Kosztolányi látta

André Kosztolányi is megkérdőjelezi A több mint pénz és mohó vágy című könyvében a technikai elemzők eszközeinek létjogosultságát.

„Sok tőzsdéző viszont ragaszkodik tudományos módszereihez, a grafikonokhoz, saját találmányú mutatószámokhoz vagy árfolyam relációkat ábrázoló táblázatokhoz (ha x áru százon áll, akkor y árut százhuszon jegyzik, és így tovább).

Összeadnak, osztanak, szoroznak, és a vége szinte mindig igazi katasztrófa. Hány olyan profi tőzsdést ismertem, aki számok és görbék megszállottjaként utolsó fillérét is elvesztette.”.

(Kosztolányi 2006. p. 37.)

Kosztolányi idejében a tőzsdéző, „aki ragaszkodik a grafikonokhoz”, nem a legjobb módon alkalmazta a görbe információinak hasznosítását. Egymáshoz viszonyított értékekkel dolgozott, és előre megadott céljai és elképzelései voltak az ár alakulásával kapcsolatban (a piac *hangulatáról* mit sem sejtve), mely szintén feltételezi a „biztos” irány eltalálásának szándékát (ami nem szükséges a hosszú távú nyereség eléréséhez). Kosztolányinak tehát igaza volt, és én magam is ellenzem az ilyen módszerekkel való kereskedést, ugyanis a technikai elemzőnek nem az ár alakulását kell vizsgálnia, hanem objektíven meg kell állapítania a piaci hangulatot az ár mozgása alapján. Az ár értéke maga is viszonylagos.

Tehát Malkiel technikai elemző barátjának ki kellett volna állnia amellett, hogy

- a piaci pszichológia hat az árfolyamra, és az visszahat az emberek viselkedésére is
- az információ nem az adatok, mögöttes fundamentumok információját, hanem a piac viselkedését (árfolyammozgás dinamikáját) takarja
- a tőzsdei árfolyamok a véletlen számok által generált görbékkel szemben trendekben mozognak, melyek erősödnek és kimerülnek az emberi viselkedés megléte miatt.

2.9.6. Tudományos cikk álláspontjai és vizsgálata

A különböző teóriák és megközelítések mit sem érnének valós, a gyakorlatban alátámasztott érvekkel. A valós gyakorlatban alátámasztott, elismert véleményeknek tartom a gazdasági cikkeket. Ilyen cikket fedeztem fel a portfólió weboldalon is; „278-nál az euró, történelmi csúcson a külföldiek állománya” címmel.

„A vártak nagyjából megfelelő ma hajnali kínai GDP-adat mérsékelt hangulatjavulást okozott reggelre a nemzetközi piacokon, ami délután is kitartott. Ebből azonban újra már

nem tudott "profitálni" a forint, hiszen a reggeli hirtelen erősödés után (278-ról 276-ig) délutánig 277 körül ragadt az euróval szemben. A délután közepén aztán hirtelen gyengülés mutatkozott 278-ig."

Fontosabb részletek:

- *Nem foglalkozott a piac a Moody's felőli tegnap esti nyilatkozattal, ami a magyar hitelminősítési kilátások szempontjából nem volt túl pozitív.*
- *A mai kötvényaukciókon beszakadtak az átlaghozamok, bár nem volt kirobbanó vételi érdeklődés.*
- *A 10 éves kötvényaukción 7 éve volt utoljára ennél alacsonyabb átlaghozam*
- *Az aukciós hozamesés a másodpiaci hozamokat is leszorította.*
- *A dollárral szemben közel egyéves, a svájci frankkal szemben bő kéthavi csúcson a forint.*
- *Orbán Viktor visszautasította a bankadóval kapcsolatos vádakat.*
- *Matolcsy György osztrák és német kollégáinak megígérte, hogy 2014-ig lefelezzik a bankadót.*
- *A Raiffeisen Bank nem tervezi a kivonulást Magyarországról.*
- *Az OTP Bank árfolyama a tegnapi 4%-os (záráskori) esés után további közel 4%-kal esett ma.*
- *A délutáni amerikai makroadatokat vegyesek lettek, nem okoztak jelentős kilengést egyik irányba sem.*
- *Közben záporoznak a tőzsdei gyorsjelentések.*
- *Az amerikai S&P500 részvényindex újra közel 5 éves csúcson jár, összességében jó a globális kockázati étvágy.⁶*

Forrás (internetes): 278-nál az euró...

Ebből a cikkből kiderül azon érvem, miszerint a fundamentumoknak nem az értéke számít, hanem a piac reakciója, trendalkotó szerepe. A cikk bevezető része tényeket közöl, a kínai hír utáni piaci hangulatot, mely a forintot is erősítette. A lényeges megállapítás a „Fontosabb részletek” bekezdésben található, ahol is a piac egyáltalán nem foglalkozott azzal az enyhén szólva „fontos ténnyel”, hogy Magyarországot nem látja túl jó helyzetben a Moody’s, és egyelőre nem ad Magyarországnak kedvezőbb minősítést. A rekordokat megdöntő államkötvény-aukció már csak egy indikátora a rendkívül kedvező piaci

⁶www.portfolio.hu/deviza_kotveny/deviza/278nal_az_euro_tortenelmi_csucson_a_kulfoldiek_allomanya.174475.html

hangulatnak. Ez a kedvező piaci hangulat ugyanúgy észrevehető a forint rég nem látott erős értékében a főbb devizákhoz képest is. A cikkben következő külföldi befektetők magyarországi kitettsége illetve az államkötvényhozam-csökkenés is a befektetői hangulatot tükrözi, hajlandóságot a kockázatosabb instrumentumok választására. Teljesen más ezen egymásba kapcsolódó indikátorok kijelentése, mint egy havi egyszer péntekre várt adat „belökése” a piaci hangulatba, trendekbe.

2.9.7. ME-NE-DZSE-LÉS

A másik érv, amelyet Malkiel barátjának fel kellett volna hoznia, hogy nem az irány eltalálása a lényeg, hanem a kockázatok kezelése. A hozam/kockázat arány az, ami valójában nyereségessé tesz egy kereskedési rendszert, a valószínűségekre nem lehet, érdemes asszociálni.

Tegyük fel, tíz belépésünk van, amelyből csak három esetben nyerünk, hét esetben pedig veszítünk. Azonban a kockázatainkat úgy kezeljük, hogy veszteségünk MINDIG egységnyi, a nyereségünk pedig lehetőség szerint három egység vagy afeletti. Így 7X1 egységet veszítünk és 3X3egységet nyerünk:

$$9-7=2$$

a „játék értéke”.

A kockázatokat be tudjuk határolni, azonban a nyereséget egy jobb trendelő piacon futni kell hagynunk, felvállalva a realizálatlan nyereség elvesztésének kockázatát. Azonban így néhány esetben jobb eredményt is elérhetünk, mint 3 egység nyereség. Akár nagyobb idősíkon is kezelhetjük kockázatainkat egy jól eltalált, későbbiekben indokolatlanul meglepő nagy pozícióméret belépése esetén.

„Szériák beálltakor gondoljunk arra: Regression to the mean. Nem szó szerinti, hanem idevágóan értelemszerű fordításban: minden folyamat valamikor visszatér az átlaghoz, a statisztikai közép-értékhez.”

(Weigel 2009. p. 119.)

Ez igaz magára az árfolyam mozgására is, hiszen bármilyen mozgóátlagot állítunk be bármely idősíkon, az árfolyam előbb-utóbb igazodik, visszapattan ezen mozgóátlaghoz, főleg, ha nagy mértékben rugaszkodott el tőle.

Az állítás az árfolyam mozgásán kívül a kockázatmenedzselés szabályára is igaz, hiszen egy meghatározott, objektíven behatárolt kereskedési rendszer betartása esetén rendszerünk hosszútávon „igazolja” az általunk létrehozott rendszer játékértékét. Ezáltal a kereskedő figyelme elkerüli a rövidtávú veszteségeket, és a hosszútávú pozitív érték

tudatában nyitja és zárja pozícióit. Pszichésen rendkívül fontos a játék pozitív értékének tudata.

Azt, hogy a belépés egy pozícióba szinte véletlenszerűen is megtörténhet, sok trader nehezen hiszi el. Túl gyakran emlékeznek vissza olyan helyzetekre, amikor pontosan tudták, mit fog tenni a piac. Még arra is visszagondolnak, hogy ilyen esetekben sok pénzt is nyertek. Én nem állítom azt, hogy ilyen megérzések nem léteznek, mivel magam is átéltem több ilyen.

Traderként azonban nem számíthatunk arra, hogy megérzéseink olyan megbízhatóak, mint egy kristálygömbé, amely belelát a jövőbe.

(Schäfermeyer 2006. p. 93.)

Tökéletesen egyetértek ezen megközelítéssel, hogy a belépés nem fontos a tréd kimenetele szempontjából, megérzéseinkre pedig nem támaszkodhatunk, olykor viszont valóban teljesülhetnek. Ezzel a kijelentéssel alátámaszthatjuk azt a fontos hitet is, miszerint 50-50%-a valószínűség pozíciónk sikeres végkimenetelére. Igen, vagy nem.

A tréd végrehajtása során a kockázatmenedzselés az egyedüli, mely felett mi vagyunk képesek rendelkezni a hozam/kockázat kötelező betartásával együtt.

Nem az a kereskedő célja, hogy minden trédje nyereséges legyen, hanem hogy hosszú távon nyereséget érjen el, amely akkor sikerülhet számára, ha biztos marad a bizonytalannal szemben, ezáltal nem a tréd valószínűségeire fog koncentrálni, amely elméleti szinten lehet magasabb, de gyakorlatilag mindig 50-50% marad. Ezért szükséges, muszáj a hozam/kockázat betartására törekednie.

Véleményem szerint ezen érvek, megközelítések felsorakoztatásával sikerült az olvasó számára a technikai elemzés és kockázatkezelés eszközeinek létjogosultságát bebizonyítanom. A következő rész az egyéni piaci megközelitésem, mely ezek szilárd vázára épül.

3. KERESKEDÉSI RENDSZEREM, KOCKÁZATKEZELÉSEM BEMUTATÁSA

3.1. AZ IDŐSÍKOK FONTOSSÁGA

Miután a technikai elemzés mellett döntött valaki és a gyertyák nyitási és zárásai alapján akar pozíciókat építeni, akkor azt kell elsősorban eldöntenie, hogy milyen idősíki gyertyák legyenek azok, amelyek a be- és kilépési jelzéseket adják számára.

Fontos azonban, hogy tisztában legyünk az idősíkok kapcsolataival is. Először is a magasabb idősíki MINDIG felülírja az alacsonyabb idősíki. Így az általunk kedvelt, vérmérsékletünknek megfelelő idősíki 3D-ben kell figyelnünk (Farley). Maga az adott idősíki, annál nagyobb, illetve egy a megfelelő idősíknál alacsonyabb figyelése szükséges a megfontolt kereskedéshez. A magasabbra a főbb trendek vizsgálata miatt van szükség, az alacsonyabb idősíkon pedig megfelelően tudunk menedzselni. Menedzselés alatt újabb pozíciók építését és az egyéni stopstratégia alkalmazását értem.

Több kereskedési „idősíki” létezik, melyet Alan Farley említ *The master swing trader* című könyvében:

Szereplők típusa	pozíció tartásának ideje	figyelt chartok
Skalpolók	másodpercek-percek	m1, m5, m15
Napon belüli kereskedők	Percek-órák	m1, m5, m60
Pozíciós kereskedők	Óráktól-napokig	m60, D1, W1
Befektetők	Napok-hetek	D1, W1, M1
Intézményi Befektetők	Hetek-évek	W1, M1, Y1 ⁷

(Farley 2000. p. 44.)

3.1.1. Skalpolók

1perces idősíkon keresnek be- és kilépéseket, rendkívül gyorsan kell dönteniük. Piaci mozgásterük, szabályaik váza véleményem szerint hasonlít a szerencsejátékhoz, mivel hozam/kockázat arányuk rendszerint kedvezőtlen, így a valószínűségekben bízva kereskednek. (10 tradeből 6–7 pozíciót kell nyerniük ahhoz, hogy ellensúlyozzák a 3–4veszteséges pozíciójukat. A piaci zajoknak rendkívül ki vannak téve, a sok belépés miatt arányosan óriási költségeket kell fizetniük a többi szereplőtípushoz képest.

Óriási szerepük van az alacsony idősíkon kereskedőknek a piac volatilitásának fenntartásában, így a devizapiac főbb, likvid devizapárjainak viszonylag alacsony belépési költségeik vannak.

⁷ m1: 1perc, m5: 5perc, m15: 15perc, m60: 60perc, D1: nap, W1: hét, Y1: év. Saját fordítás.

3.1.2. Napon belüli kereskedők

Hozam/kockázatilag az egyik legjobb helyzetben vannak, hiszen stopstratégiájuk megengedi, hogy reálisan magasabb célár-belépési ár különbséget állapítsanak meg, mint a stop-belépési ár különbséget. Ugyanakkor egy jól belépett pozíciót napon túl is érdemes megtartani trendelő piacon. Hamar kiderül, hogy pozíciójuk sikeres lesz-e vagy nem, hiszen közel teszik a stopmegbízást a belépési árhoz. Kisebb a „beragadás” (stop és belépési ár közötti árjegyzés) esélye, és jobban tudják forgatni tőkéjüket. Sajnos a piaci zajoknak az alacsonyabb stopok miatt jobban ki vannak téve, és gyakrabban kell figyelniük a görbét.

3.1.3. Pozíciós kereskedők

A napon belüli kereskedők kereskedéséhez képest enyhébb, nyugodtabb idősíkon kereskednek, a stop általában távolabb van, így nincsenek kitéve a piaci zajoknak, melyek könnyen kiűthetik a kereskedőt pozíciójából. Hozam/kockázatuk mindenképpen rosszabbnak mondható, hiszen a stopjuk távolabb van.

A kockázatmenedzselés ALAPSZABÁLYA, hogy:

1. először a kockázatot (általában százalékosan)
2. belépési ár-stoptávolságot, majd
3. a pozícióméretet

kell meghatározni a kereskedőnek!

Így alacsonyabb stoptávolság esetén a pozíció mérete sokkal nagyobb azonos kockázat mellett, így azonos célár más hozamszázalékot takar. Napokig is megtartanak egy pozíciót, és a magasabb idősíki technikailag megbízhatóbb jeleket ad (mivel felülírja az alacsonyabb idősíki jeleket).

3.1.4. Befektetők

Nagyobb a „beragadás” valószínűsége, mely tanácstalanná teheti a tradert egy trendtelen piacon, ilyen távlatokban már a fundamentumokat is vizsgálni kell, melyre olykor kérdéses, hogyan reagál a piac. Ha technikailag és fundamentálisan is indokolt egy belépés, akkor jó eséllyel érhető el pozitív eredmény.

3.1.5. Intézményi befektetők

Az intézményi befektetők óriási összegekkel kereskednek, mellyel „simán kiülik” az egyes pozíción elért realizálatlan veszteségüket, sőt olykor további trendellenes pozíciókat is vesznek fel, abban bízva, hogy sikerül a trend alját vagy tetejét megfogni. Ezen nagy időtávú, óriási összegekkel való kereskedéssel is lehet nyereséget elérni, hiszen

nem a belépés, hanem a kilépés az, ami számít a kereskedés során, bár a véleményem szerint a kockázatokat trendellenes pozíciókkal nem a legjobb kezelni.

3.1.6. Összefoglalás, vélemény

Véleményem szerint a legkedvezőbb egy tréder számára stratégiai idősíki. A napon belüli kereskedőnek megvannak a további kockázatai, magasabb a számlakezelésének szórása is, amely mögött a magasabb hozam is ott lapul!

A két legmagasabb idősíki képviselői (a befektető és az intézményi befektető) túlságosan nagy idősíkit figyel, ami hozam/kockázatilag és menedzselés szempontjából is kedvezőtlen, sőt sok időt igényel egy tréd végrehajtása, kiülése. Mindenkinek egyéni kötelessége idősíkit választani kereskedéséhez vérmérsékletéhez mérten. Személy szerint magam napon belüli kereskedőnek tartom, mert hozzászoktam az egymás utáni veszteséges trédok feldolgozásához, és tudom, hogy a hozam/kockázat betartása hosszú távon fontosabb, mint rövidtávon a lelki béke elérése.

Ezen csoportok közül személy szerint a napon belüli kereskedőbe tartozónak sorolom magam, ugyanis felvállalom a piaci zajok által való gyors pozícióvesztéseket a nagyobb hozam/kockázat tartása érdekében. A számlám szórása így nyilván nagyobb, ami lelkileg nem túlzottan nyugtató. Azért is választottam ezt a formát azon kívül, hogy a Break Evenbe húzott pozícióm sokkal nagyobb pozícióméretet tartalmaz, mintha nagyobb stopot használnék, mert az esetleg irányváltásokat könnyebb véghez vinni, mert például 15-20 pipet, ha kiüt az árfolyam, könnyebben fordítok, mintha 40 piper pozíciónál választom az ellentétes irányt. Negatív, veszteséges helyzetben nem zárok pozíciót, hiszen a nagy hozam/kockázat elvárás miatt érdemes „pókereznem a nyereségeimért”.⁸

3.2. PIACI MECHANIZMUSOK, HÍREK

Ezen fejezet azon tényezőkről fog szólni, amely az árfolyam mozgásának volatilitására, illetve addigi mozgására nagy mértékben hatnak.

3.2.1. Piaci nyitások, ebédszünetek, zárások

A chart figyelésén kívül néhány egyéb tényezőt is figyelembe kell vennem, ami erős befolyással lehet az árfolyam alakulására. Az egyik legfontosabb a piaci nyitások és zárások: berlini (9h), londoni idő (10h) és New Yorki (14h). Trendelő piacon az ebédszünetek a profitrealizálás miatt általában korrekciót okoznak az árfolyamban, illetve 5-6 óra körül erős szinteknél már lehetséges trend ellenes pozíciókat felvenni alacsony

⁸ (Schéfermeyer 2006)

idősíkon a londoni zárás és a New York-i ebédszünet következtében létrejött likviditáscsökkenésnek köszönhetően.

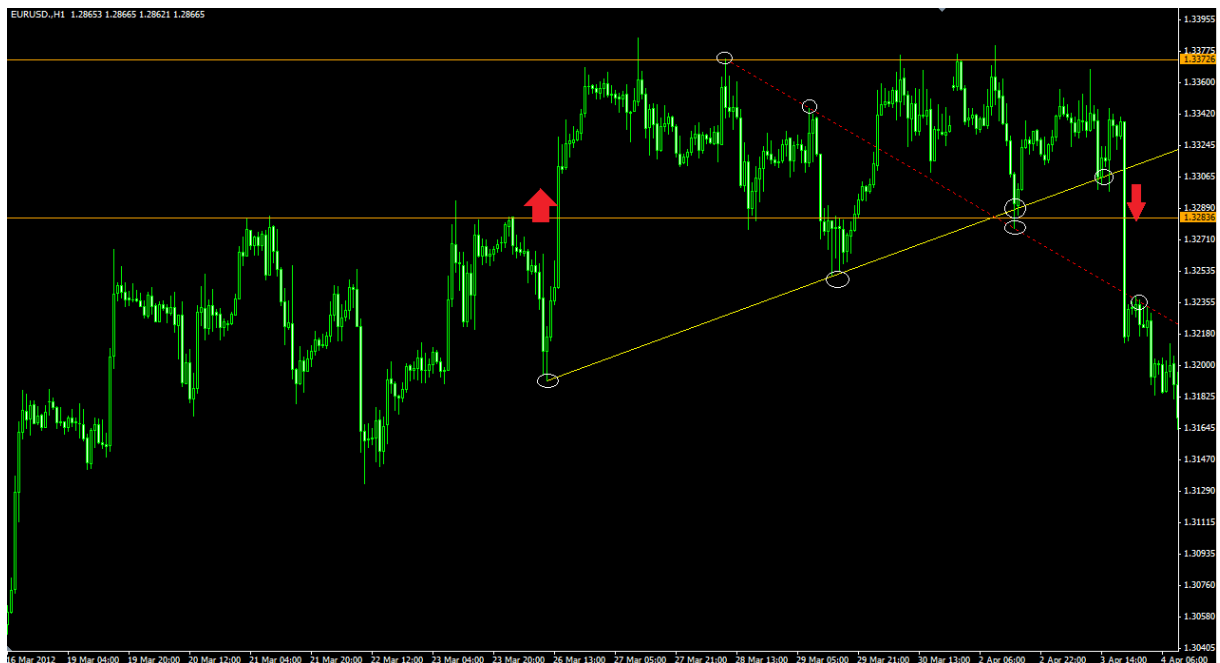
3.2.2. Hírek előtti pozíciók felvétele

Az esetek nagy részében trendtelen, tüskés a mozgás a hírek előtt, hiszen lehetséges, hogy adott adatot az előre becsült értékhez viszonyítva teljesen máshogy ítél meg a piac. Az aktuális piaci hangulat befolyásolhatja, vagy éppen más fontosabb jelentés vagy hír kerül a kereskedők célkeresztjébe. Olykor megesik, hogy a hír kijelentése előtt a piac egyes várakozásokat „áráz”, és a hír kijövetelekor már a piac nem reagál rá és oldalazik, vagy az aktuális mozgással ellentétesen mozog. Fontosabbnak tűnő hírek előtt érdemes pozíciókat Break Evenbe⁹ tenni (stop szintet a belépési árhoz tenni) vagy bezárni.

3.3. A TECHNIKAI ELEMZÉS FEGYVERARZENÁLJA

3.3.1. Támaszok-ellenállások és Trendvonalak (diagonális szintek),

A technikai elemzés alapvető eszközei a trendvonalak és a horizontális szintek. Minden kereskedő használja őket, azonban elég szubjektíven lehet behúzni őket az árfolyamhoz. Ezért érdemes az egyértelmű igazodási pontokhoz igazítani ezeket a szinteket, mivel más kereskedők is ezen trendvonalakat húzzák be, önbeteljesítő hatást létrehozva az árfolyam alakulásában, hiszen az árak nagy részét spekulatív tevékenységek mozgatják.

13. ábra: A horizontális és diagonális szintek alkalmazása

Forrás:XTB Meta Trader FLOAT program által, egyéni beállításokkal

⁹ Stop megbízás áthelyezése a belépési ár helyére.

A 13. ábrán egy emelkedő trend látható, amint egy kisebb oldalazó mozgás után nem képes új csúcst elérni, és erősen lefelé veszi az irányt. Az alsó narancssárga ellenállás az erős áttörés után támaszként funkcionál 3 alkalommal is, az oldalazáson belül egyre magasabb völgyeket láthatunk, melyet a sárga trendvonal behúzásával követhetünk végig. A felső ellenállást az árfolyam nem tudja áttörni, és előbb a sárga trendvonalat, majd a támaszt töri át meglehetősen erős mozgással. Az oldalazó mozgáson belül három pontot is érint a piros szaggatott trendvonal, amelyhez az árfolyam az oldalazó mozgás letörését követően visszakorrigál, majd halad tovább a rövidtávú csökkenő trend irányába az eladói nyomás hatására.

Meglehetősen szubjektív ezen horizontális és diagonális szintek behúzása, azonban ezen főbb (a tréderek 90%-a által behúzott) eszközök jól funkcionálnak.

A következő bekezdésekben különböző szerepkört betöltő, általam használt indikátort fogok bemutatni, melyek nagyon ritkán dukálnak belépési jelzéseket, csupán megerősítik a pozícióm belépését.

3.3.2. Trendkövető indikátorok

Trendkövető indikátorok közé azon indikátorok közé tartoznak, amelyek az árfolyam mozgását valamilyen módon átlagolják, így kései jelzéseket dukálnak. Az árfolyam mozgásának bármely átlagolása trendelő piacon egyértelműen jobban működik, így oldalazó piacon a trendkövető indikátorok *mindegyike* rossz jelzéseket ad. Trendelő piacon azonban tiszta és egyértelmű jelekre számíthatunk, akár be és kilépéseket lehet alkalmazni.

3.3.2.1. Mozgóátlagok főbb fajtái

- Egyszerű mozgóátlag: A gyertyák záró/nyitóárainak a megadott periódusának az átlagát veszik alapul.
- Exponenciális mozgóátlag: A gyertyák záró/nyitóárainak a megadott periódusátlagát veszik alapul úgy, hogy exponenciálisan nő az utóbb kialakult gyertyák szerepe az értékben. Így sokkal jobban igazodik az exponenciális mozgóátlag az egyszerűnél.

A mozgóátlagok kései jelzéseket dukálnak, amelyeket úgy kapunk, ha az árfolyam alulról metszi a mozgóátlagot, akkor vételi jelzést kapunk, ha felülről metszi, akkor eladási jelzés van érvényben.

Több mozgóátlagot is lehet használni, ilyenkor az alacsonyabb periodicitású mozgóátlagnak kell alulról metszenie a nagyobbat a vételi jelzéshez, illetve felülről metszenie a nagyobbat az eladási jelzéshez.

Személy szerint a 10 és a 39-es exponenciális mozgóátlagot használom 5perces és órás grafikonon. (A továbbiakban 10EMA és 39EMA).

Úgy ítélem meg, hogy e két mozgóátlag viselkedése nagyon jó belépési jeleket ad minkét idősíkon. A 10–39-es mozgóátlag viszonya trendet közöl számomra, órason a középtávú trendet, 5perces grafikonon a rövidtávú trendet.

14. ábra: Az EMA-k viselkedése 5perces idősíkon

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által, egyéni beállításokkal

A 14. ábrán vastag piros nyíllal jelöltem a mozgóátlagok keresztezését 5perces grafikonon. A kisebb idősíkus (10) áttöri a nagyobb idősíkus (39) exponenciális mozgóátlagot, amely trendelő piacon jó jelzéseket képes dukálni. Sárga rövidtávú (minor) trendvonalal jelöltem, hogy mikor igazodik egymáshoz a két mozgóátlag és mozdul el ismét trendirányba. A sárga trendvonalatörés következtében újabb beszállási jeleket kapunk (sárga nyilak). Mindez túl szép lenne, csak oldalazó piacon láthatóan rossz belépési jeleket kapunk (x). Láthatóan a narancssárga támaszok és ellenállások között mozgó árfolyam által adott jelzések nem helytállóak. A piac középtávú trendjeinek vizsgálatakor ugyanezt a módszert alkalmazom, csak órás grafikonon.

3.3.2.2. MACD (Moving Average Convergence and Divergence)

Ez az indikátor egy érdekes trendkövető összetételén alapul, hiszen alapbeállítással a 12 és a 26-os exponenciális mozgóátlagok különbségét mutatja (sárga), majd a piros signal vonal ezen sárga értékek 9-es egyszerű mozgóátlagát mutatja. A sárga és a piros vonal különbségét a görbe 0 pontjában található hisztogramok magasságértékeiben kapjuk meg. Az indikátornak több belépési jelzést is tulajdoníthatunk.

- Ha a sárga alulról keresztezi a piros signal vonalat, akkor vételi jelzést kapunk, ha felülről, akkor eladásit.
- Amennyiben a sárga vonal áttöri a nulla vonalat, akkor erős rövidtávú trendet olvashatunk a grafikonon, ha a piros is követi, akkor erős trend van érvényben.
- A hisztogramok csökkenő magasságpontjai egyre növekvő árfolyamcsúcsok esetén, illetve egyre növekvő völgyei egyre alacsonyabb árfolyamvölgyek esetén un. „divergenciát” mutatnak, mely trendfordulást valószínűsít.

15. ábra: Az MACD használata

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal

A 15. ábrán képen az EUR/USD napos gyertyagrafikonját láthatjuk. Az árfolyam csökkenő trendje után mélypontot ér el, majd korrekció következik, ahol is a sárga trendvonalhoz igazodik, majd ezt áttöri (piros nyíl). Ezt a mozgást az MACD indikátor s divergenciával, a kékkel jelzett növekvő hisztogram aljakkal jelezte, illetve az indikátor és a signal vonal is magasabb völgyet ért el (zölddel), míg az árfolyam újabb mélypontot.

Ugyanez az eset áll fenn, mikor a görbét a felső horizontális szint megfogja. A trendvonal letörik, és az árfolyam korrekciózik, visszateszteli a szintet, majd folytatja útját lefelé. Ezt már az MACD vonalainak 0 pontjával való keresztezése is megerősíti.

3.3.3. Momentum indikátorok

A momentum indikátorok a piac lendületét mérik, az emelkedő vagy csökkenő trend ütemének csökkenését vetítik előre. Mivel minden trendben léteznek kisebb-nagyobb korrekciók, ezért ezen indikátorok rendkívül sok fals jelzést adnak trendelő piacon. Oldalazó piacon viszont nagy hasznukat vehetjük.

3.3.3.1. CCI (Commodity Channel Index)

Az indikátort Donald Lambert találta ki, akinek alapfeltevételezése, hogy egy trend mozgását, ütemét völgyek és csúcspontok határozzák meg. A számolgatások után egy -100 és +100 között mozgó indikátor jött létre.

- Ha az indikátor lefelé áttöri a -100-as szintet, túladozott a piac, erős csökkenő trend van érvényben, hamarosan korrekció vagy trendforduló jön létre. +100-as szintnél ez éppen fordítva történik.
- Ha áttöri a 0 szintet, akkor új rövidtávú trend alakult ki.
- Ha felülről metszi az árfolyam a 100-as szintet, akkor eladási jeleket kell keresni, azonban sokszor érdemes kivárni két-háromszoros divergenciákat.

16. ábra: A CCI indikátor alkalmazási lehetőségei

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal

A 16. ábrán látható, az emelkedő trend során a hét ponthoz is igazodó keresztvonalat nem tudja tartani az árfolyam, enyhén magasabb csúcs keletkezik, de a CCI indikátor már eladási jelzést mutat csökkenő csúcsaival, mely divergenciát jelent az árfolyamhoz képest. A korrekció rövidtávú trenderősségét jelzi a CCI -100 alá eső értéke a nagyméretű csökkenő gyertyával egy időben (piros függőleges vonal). A későbbiekben a csökkenő trend kimerülését az árfolyam ék alakú trendvonalak közé illeszkedése jelzi, melyet természetesen a CCI divergenciája is jelez. A csökkenő trendvonal törése után az árfolyam visszakorrigálja azt, miközben a CCI 0-hoz való igazodása jelzi rövidtávú emelkedését, majd később 100 fölé is felszökik az indikátor értéke.

Személy szerint a 20-as beállítást szoktam figyelni magasabb idősíkokon (H1, H4, D1), főként a divergenciák jelentenek jó belépési jeleket lehetséges trendfordulás előtt.

3.3.3.2. *Stochastic Oscillator*

George C. Lane fejlesztette ki az általunk megadott időszak magasság és minimumpontjait hasonlítja össze egy 0-100% intervallumú skálán. Két vonal alkotja az indikátort, egy fővonal és egy a fővonal értékeinek átlagát jelölő szignál. Momentum indikátor lévén trendelő piacon hamis jelzéseket ad, trendkimerülésnél és oldalazó piacon vehetjük főként hasznát.

- A 20 és a 80-as szintek a mérvadó belépési jelzések, melyek a CCI -100 és +100-as szintjeire hasonlítanak. Ezen szinteken túl (80:felett, 20:alatt) található a két vonal, akkor az jelzés értékű rövidtávú trendfordulóra-korrekcióra.
- Sokszor inkább érdemes kivárni az árfolyam és az indikátor mozgása közt fellépő divergenciát, és más eszközök segítségével trend ellenes pozícióba lépni.

17. ábra: A stochastic oscillator alkalmazási lehetőségei

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal

A 17. ábrán az EUR/USD 4órás gyertyagrafikonja látható a Stochastic Oscillátorral. A kép bal oldalán kirajzolódó emelkedő trend kimerülni látszik, amelyet az indikátor divergenciával jelez. Az alsó diagonális szint áttörése után eladási jelzést kapunk, és az árfolyam beszakad, az indikátor a 20-as szint felé veszi az irányt. Oldalazó piacon (amelyet a narancssárga támasz és ellenállásszintek jelölnek) használható legfőképpen sikerrel. A piros függőleges vonalak jelzik a fővonal (kék) és a signal vonal (piros) keresztezéseit, amelyek jó belépési jelzéseket dukálnak.

A 12-4-4 -es beállítást alkalmazom H1, H4 és D1 idősíkokon. Oldalazó piacon használom, illetve H4-H1 idősíkokon divergenciákat kísérem figyelemmel.

3.3.4. Forgalom alapú indikátorok

A forgalom alapú indikátorok a piaci mozgások egyik érdekes megközelítését veszik górcső alá. Ez a megközelítés bármely idősíkon és instrumentumnál kialakul. Az első szakasz az akkumuláció (felhalmozás), mely időszak a vételi nyomás erősödését eredményezi, egészen addig, míg egy fontos szintnél ki nem merül és elkezd oldalazni az árfolyam. Majd a disztribúció (szétterülés) időszakában az eladói nyomás hajtja le az árakat. A forgalom alapú indikátorok ezen periódusokat vizsgálva ad jelzéseket. Ilyen indikátor az Accumulation/Distribution és az On Balance Volume.

A forgalom alapú indikátorokat nem használom, mert véleményem szerint csak ritkán adnak használható belépési jelzéseket, és akkor divergálnak az árfolyammal, mikor

már szinte minden más egyéb indikátor is divergál, legyen az trendkövető, vagy momentum indikátor.

3.3.5. Volatilitást mérő indikátorok

A volatilitást mérő indikátorok szerepe abban merül ki, hogy a kurzus mozgásának ütemét, lényegében a gyertyák nagyságát figyelik. Így különböző jelzéseket dukálva a kereskedőknek, akik trenderősödést, vagy éppen trendikmerülő jelzéseket kapnak az indikátortól.

A legfontosabb általam is használt indikátor a Boillinger-szalag néven ismert, mely az árfolyam ablakában található. Három részből áll: egy egyszerű mozgóátlagból, illetve ennek a szórásából, mely lágy támaszt illetve ellenállást biztosít az árfolyamnak. Az árfolyam a két külső szalag között mozog, és előbb-utóbb mindig visszatér a mozgóátlaghoz. Oldalazó piacon összeszűkülnek ezek a szalagok, és általában a két külső szalagot érintve mozog az árfolyam, majd természetesen a kitörés irányába mozdulnak el a szalagok is. A standard beállítás a 20-as sima mozgóátlag, illetve a 2.0-s szórás, amelyet én is előszeretettel alkalmazom.

A Bollinger-szalagok jelzései:

- Oldalazó piacon a szalagokról való visszapattanás jó szintkereskedési¹⁰ jelzéseket.
- Trendelő piacon az árfolyam az egyik szalagra feltapad, és korrekció után várható trendfolytatás.
- Ha az árfolyam szalagon kívüli csúcsot rajzol ki, majd ezt követően a két szalag közötti tartományban hoz létre alacsonyabb csúcsot erős trend után, úgy jó esély van a mozgóátlag, esetleg az alsó szalaghoz való igazodásra. Ugyanez vonatkozik a trendkimerülés következtében gyengülő völgyekre is, csak ott a felső szalag felé tart majd az árfolyam.

¹⁰ Oldalazó mozgásnál ellenállásnál érdemes eladni, támasznál pedig venni.

18. ábra: A Boillinger-szalagok alkalmazása

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal

A 18. ábra bal oldala erős emelkedő trendet jelez, hiszen az árfolyam feltapad a Boillinger szalag felső szárára oly mértékben, hogy a középvonalhoz (20-as mozgóátlag) sem tud visszatérni. Ennek hatására minden rövidtávú minor trendvonal (sárga) érvényét veszti, és trendirányba mozog felfelé az árfolyam, a törésük a kockázatkedvelők számára vételi jelnek mondhatóak. Ezután az árfolyam oldalazni kezd és az egyik szalagról a másikra pattan, a sárga nyilak jó belépési jelnek bizonyultak, ahol is a célár a másik szalag elérése. A szalagok el kezdtek kitágulni, és felfelé vették az irányt, amely így fals kitörésként értelmezhető (piros X). A sikertelen kitörés után a zöld trendvonal tartotta magát, így rátapadt az árfolyam az alsó szalagra, és a türkizkék trendvonal tartása miatt szalagon kívüli és belüli völgy jött létre (piros ívek). Ennek hatására az árfolyam először a középvonalat, majd a felső szalagot érte el.

A 18. ábrán továbbá látható, hogy az indikátor mozgása nem folyamatos, ugyanis a 15perces grafikon értékeit vetítettem ki az 5percesre, tehát három gyertyánként változik csak az indikátor értéke. Ez a beállítás kissé szabadabb mozgásteret ad a grafikonnak, illetve belépés szempontjából egy fontos jelzése van számomra. Erős trend esetén szalagon kívüli mozgásra nem nyitok pozíciót, a korrekciót érdemes megvárni.

3.3.6. Fibonacci-számok

Leonardo Pisano figyelt fel arra, hogy ha olyan sorozatot alkotunk, amiben 1-től kezdve összeadjuk az előző tényezővel a jelenlegi számot, akkor a 0-1-1-2-3-5-8-13-21 sorozatot kapjuk.

„Tegyük fel, hogy egy mezőn él egy újszülött nyúl pár, egy hím és egy nőstény. A nyulak egy hónapos korukra lesznek ivarérettek, így a második hónap végén már megszülethetnek az első kicsinyek. Tegyük fel, hogy a mi nyulaink soha nem halnak meg, és hogy a nőstények mindig új párt ellenek (1 hím és 1 nőstényt) minden hónapban, a második hónaptól kezdve. A probléma felvetése: hány pár nyúlra szaporodik egy év alatt a kezdeti pár, ha tudjuk, a nyulak két hónap alatt válnak ivaréretté, és ezután minden pár minden hónapban egy új párnak ad életet, és mindegyikük életben marad?

Megoldás: A feladat megoldásában a nyulpárok számának időbeli alakulását kell követni.

- 1. Az első hónap végén még csak 1 pár van.*
- 2. A második hónap végén születik 1 új pár, így most már 2 pár van.*
- 3. A harmadik hónap végén az eredeti nősténynek születik a második pár nyula, így már 3 pár lesz.*
- 4. A negyedik hónap végén az eredeti nősténynek lesz újabb kicsinye, a második hónapban született nőstény most elli az első kicsinyeit, így összesen már 5 pár nyúl van.”*

(Kecskeméti 2006 p. 77-80.)

A sor végül: 0-1-1-2-3-5-8-13-21-34-55-89...

Ezeket a számokat minden természetes úton létrejött rendszerben észrevehetjük. 2 kezünk van, a végén jó esetben 5 ujj, ezek mindegyikén 3ujjperc.

„A napraforgó magjai például minden esetben két egymásba fonódó spirálhalmaz mentén helyezkednek el, ellentétes irányban forogva. A két halmaz spiráljainak száma nem egyenlő: a pontos számot mindig a Fibonacci-sorozat két egymást követő tagja határozza meg. Ha például az egyik csigavonal száma 89, akkor a másik csigavonal száma vagy 55, vagy 144 lesz.”

(Kecskeméti 2006. p. 77-80.)

Felfigyelhetünk arra, hogy bármely számot leosztjuk az előtte lévő értékkel, akkor a sort a végtelenben vizsgálva „1,618” jön ki határértéknek, melyet „aranymetszéseként” is emlegetnek.

Ha a 100%-ot leosztjuk ezen 1,618-del, akkor 38,2% jön ki értéknek, amit, ha kivonunk a 100-ból, 61,8%. Ezek a fontosabb Fibonacci számokból létrejött százalékos

értékek, korrekciós szintként az árfolyamban is megtalálhatóak. Az árfolyam maga is természetes rendszernek tekinthető, hiszen az emberek természetes érzéseit: a félelmet, kapzsiságot tükrözik.

19. ábra: A Fibonacci szintek használata

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal

A 19. ábrán látszik, hogy az árfolyam a főbb szintekhez igazodik, miután az oldalazó szakasz leszűréséhez illesztettük a 0%-ot, a tetejéhez pedig a 100%-ot(illesztettük). A fehér karikák jelzik az igazodási pontokat. Az árfolyam emelkedése során így éppen a 161,8%-os szinthez igazodott, majd visszapattant a 38%-os szinthez, majd onnan visszakorrigált a 100%-hoz.

3.4. HOZAM/KOCKÁZAT MODELLEZÉSE EXCEL SEGÍTSÉGÉVEL

Folyamatosan visszatérek és érvelek olyan, az általam képviselt nézet szilárd vázát alkotó fogalmak mellett, mint a „hosszútáv és a hozam/kockázat. Tisztáznám először is magának a kockázatnak a fogalmát.

A kockázat jövőbeli nyereségeink ára, mely lehetővé teszi, hogy hozamot érjünk el. Úgy ítélem meg, hogy minden egyes személyre egyéni kockázatvállalási hajlandóság jellemző, ezáltal is különbözünk egymástól, mint gondolkodásban, mint pedig életmódban.

Birger Schäfermeyer: A sikeres tréding művészete című könyvben olyan eszközt találtam, amellyel sikerült lemodellezni állításaimat.¹¹

¹¹ SCHÉFERMEYER 2006

Az excel adatelemzés menüjében lehetséges kétváltozós véletlenszám-generálás létrehozása is, ahol is adott értéket adott alkalommal lehetséges generálni.

Ezt felhasználva, a könyv szerinti „Bernoulli eloszlás” beállítással létrehoztam 20 darab (oszlop) 1000 elemből (sorból) álló csupa „0” és „1” számokból álló számsorozatot. Az oszlopok egymástól függetlenek, és az 1000 véletlenszám-generáláson belül be lehet állítani, hogy a két érték milyen százalékos arányban álljon egymással. Minden oszlop pontosan egy megadott találati aránnyal rendelkező kereskedési rendszer. A 0 érték a veszítés, az 1 érték a nyerést jelenti. 10000 pénzegység a kezdőtőke, és beállítottam az oszlopokhoz a hozam/kockázat arányt. 0 számjegy esetén a következő sor a kockázat értékével lett kevesebb, 1-es számjegy esetén a hozam/kockázat és a kockázat szorzatának megfelelő összeget adtam a következő sorhoz. Mindez húsz oszlopban, tehát ugyanazon rendszert hússzor alkalmazva leátlagoltam az egyes kiugró, hibaként értelmezhető eredményeket.

Ezekkel a számokkal azt modelleztem, hogy egy adott százalékos találati aránnyal 20 kereskedő átlagban hogyan teljesítene.

Ezen módszerrel három beállítással teszteltem a kereskedési rendszer-csoportot. 70 egy 50 és egy 35%-os találati aránnyal rendelkezővel.

A belépési költségeket is beleszámoltam a modellbe, mégpedig a stop és a spread arányával kalkulálva.

A 20 kereskedési sorozat 1000 kereskedése utáni végeredmények közül a legkisebb és a legnagyobb számlaösszeggel végződőt kivettem az összesítésből (a szélsőségeket ez esetben hibának tekintem), és a következő eredményeket kaptam.

A 70%-os találati arányhoz tartozó hozam/kockázat arány, amely esetén a kereskedési rendszerünk break evenben (ugyanúgy 10000 pénzegységen) található 0,577. Tehát alig több, mint az általunk meghatározott stoptávolság felénél érdemes pozíciót zárni, ha a 0 eredményre törekszünk. Ha 1-es hozam/kockázat arányt határozzunk meg, tehát a célárunkat a stoptávolsággal megegyező távolságra tesszük, akkor a számlánkon valószínűsíthető hozam 1000 kereskedési belépés után: 1784%

70%-os találati arány talán kissé idealisztikusnak tűnik, de ha valaki kimutathatóan ennyire jó belépéseket szokott alkalmazni, akkor érdemes ezt figyelembe vennie.

Az 50%-os találati arányra az ember azt hinné, hogy elég az 1-es hozam/kockázatot tartani a számlaösszeg megtartásához, azonban a költségekkel is számolni kell, így az 1,21-es hozam/kockázat arányt kell betartanunk a kereskedésünk során. Tehát a stoptávolságunk 1,21-szeresét kell célárként meghatároznunk. Ha 50%-os találati arány

mellett rendszerünket alkalmazva be tudjuk tartani a 2-es hozam/kockázat arányt, akkor 1000 kereskedés utáni várható hozamunk: 4888%

A találati arányok közé vettem egy 35%-os találati aránnyal rendelkező kereskedési rendszert, mely nem meglepően bőven 1 feletti hozam/kockázat arányt követel a számla megtartásához: Ez az arány pontosan 2,168. 2,2-nél a hozam 10%, 3-nál már 1638%. Ennél a találati aránynál a kereskedő általában a 2-3-as találati értéket tűzheti ki reális célnak. Az ez alatti találati arány véleményem szerint nem lehet túlzottan profitábilis, a drawdownok (sok egymást követő veszteséges tréd) következtében túlságosan leapad a számla.

Persze lehet erre a modellre mondani, hogy csak excelben felírt számok, mely részben igaz is; mert a táblázat egy adott rendszer többszöri lefutásának átlagnyereségét számolja. Valóban megterhelő lehet a 0,35%-os találati aránynál hat alkalommal egymás után veszíteni, majd a következő három pozícióba lépés után a hat veszteség előtti számlaösszeget felülmúlni. Azonban vannak olyan trédek, mikor egy pozíciót hiába 3-as hozam/kockázattal közelítünk meg, stopstratégiánk miatt nyereség helyett breakevenben szállunk ki a stopstratégiánk miatt. Erős trend idején viszont az is lehetséges, hogy nem 3-as eredménnyel szállunk ki, hanem újabb pozíciókat ráépítve a trendre egy 7-es egy 5-ös és egy veszteséges pozícióval. Ha érzelemmentesen számlánkat, saját pénzünket nem figyelve betartjuk a rendszereket, akkor viszont ezek az eredmények valóban várhatóak, aki a számla szórását pszichésen képes feldolgozni, hosszú távon érvényesítheti a rendszert.

Az átlagos nyereségünket kell mindig előtérbe helyeznünk, és főleg, hogy alacsony stop miatt magas hozam/kockázatot tudunk elérni, akkor nem szabad, nem érdemes pozíciót zárnunk, hanem pókerezni kell a nyereségért. A stop szintet pozíciónk irányába húzni, hiszen sosem a nyereség maximalizálására kell gondolnunk, hanem a kockázatok minimalizálására. Bizonytalan piaci környezetben persze szükséges zárnunk pozíciónkat.

A táblázat elemzéséből (mellékletben található) kiderül, hogy 2-3-as hozam/kockázattal találati arányunk nem számít, hiszen a rendszerünk profitábilis. Meg kell határoznunk tűrőképességeinket a hozam/kockázat megállapításánál, ugyanis a nyereséges trédek találati aránya romlik a hozam/kockázat emelésével!

3.5. SAJÁT KALKULÁTOROM

Minden befektetés alapszabálya, legyen az bármilyen instrumentum vagy idősík: „Védd a tőkéd!”

A kockázatokat mindig minimalizálni kell, és a jó pozíciókat megtartani és futni hagyni, hogy ezáltal érvényesüljenek. Ezen érvek miatt hoztam létre egy kalkulátort Excel táblázatban, hogy kereskedésem során „biztonságban” érezhessem a tőkém.

Alapvetően belépésre alkalmas, hiszen az árfolyam mozgása, dinamikája dönti majd el, mikor és milyen áron szállok ki a pozícióból. Előre meghatározott célárat csak nagyon ritkán állítok be, oldalazó, involatil piacon, ahol nagyon alacsony stop és 1,5 maximum 2-es hozam/kockázatot teljesítő célárnál el is teszem a profitot.

Beírom az adott tőkét és a tőkeáttétel mértékét. Ezen adatok adottak mindig. Ez után meghatározom a kockázatom, majd a belépési árat és az általam meghatározott stopot írom be. Ez a módszer a legcélravezetőbb a pozícióméret meghatározása szempontjából. Sokan először a kötésméretet határozzák meg, és ahhoz igazítják a stopot, a piac viselkedését és hullámozásait figyelmen kívül hagyva, ezáltal, esetleg stop nélkül lépnek pozícióba. Lehet nyereségük, kívánom nekik, de vajon hol lesz az a pont, ahol kilépnek majd, ha veszteségbe fordul át a pozíciójuk? Érzelmi alapon szinte képtelenség kereskedni... (A kalkulátoromat részletesebben mellékletben mutatom be)

3.6. A RENDSZER BEMUTATÁSA

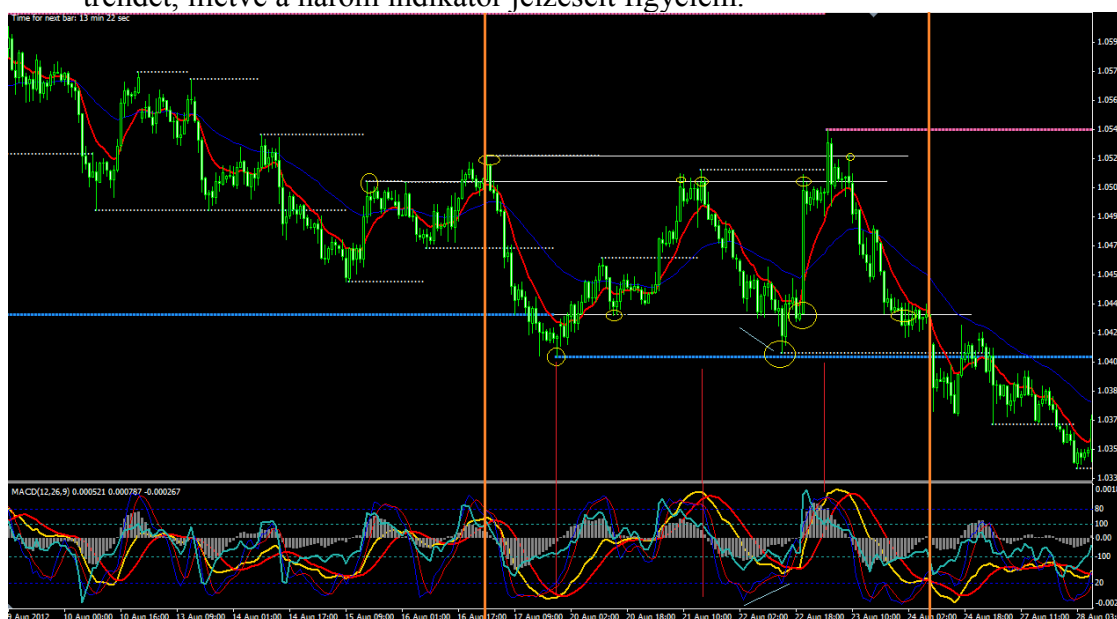
Mindezen eszközt-nézetet, melyeket felsoroltam, ez a fejezet fogja össze.

Először a „charton kívüli” dolgokat figyelem meg, amik napon belül valószínűleg erősen hatnak majd az árfolyamra. A napi hírek prioritását, időpontját nézem meg, amelyek a nap folyamán megváltoztathatják a mozgás irányát, erősségét. Nem érdekes számomra a hír mögöttes fundamentumbeli vizsgálata, hiszen majd a piac árazza be kénye-kedve szerint.

Ezek után megnézem az általam a dolgozat elején felsorolt főbb devizapárokat, trendeket, és megállapítom, milyen piaci hangulat lehet érvényben. Elsődleges szempont számomra, hogy a piaci hangulat megítélése és az instrumentumok egyedi vizsgálata után felállítsak egy víziót, amelyben a véleményem szerint legjobb belépési lehetőségre törekedve választok devizapárt a kereskedéshez, hiszen hiába adott az irány, lehetséges, hogy a másik devizapár jobb belépési lehetőségeket biztosít. A kockázatos devizák egymással szembeni keresztpárjait vizsgálom meg (EUR/AUD, EUR/GBP), így ezen devizapárok vizsgálatával és dollárral szembeni viselkedésükkel eldönthetem, hogy a dollárral szemben melyik deviza a megfelelő. Ha az eurót ítélem a legváltozékonyabbnak technikailag, akkor az USD/JPY devizapár középtávú trendje dönti el, hogy az EUR/JPY vagy az EUR/USD párral kereskedjek.

Ezután megvizsgálom részletesen egyenként a devizapárokat.

- 1) Hetes (W1) gyertyagrafikonon eldöntöm, hogy az utóbbi hetekre milyen trend volt jellemző, és milyen szakaszban van a rövidtávú trend. A gyertyák nagysága fontos a trenderősség megállapítása szempontjából.
- 2) Napos (D1) grafikonon az előző és a mostani hét gyertyáit, erősségét figyelem, tehát a hosszú távú trendeket. Fontosabb szinteket állapítok meg, amelyekhez az utóbbi időben igazodott az árfolyam. Az indikátorok figyelmeztetnek már az esetleges trendkimerülésekre és trendfordulásokra. Ha nem adnak különösebb jelzést, akkor trendfolytatást valószínűsítek. Oldalazó piac esetén a horizontális támasz és ellenállászónákról való visszapattanásokra számítok.
- 3) A középtávú trendet 4 órás grafikonon a napon belüli trenderősségekkel együtt tudjuk megvizsgálni, és fontos szintek jönnek létre 4 órás grafikonon, melyek oldalazó piacon jó szintkereskedési be-, illetve kilépési pontokat jelölhetnek.
- 4) 1 órás grafikonon a 10EMA és a 39EMA határozza meg számomra a középtávú trendet, illetve a három indikátor jelzéseit figyelem.

20. ábra: Eszközeim használata

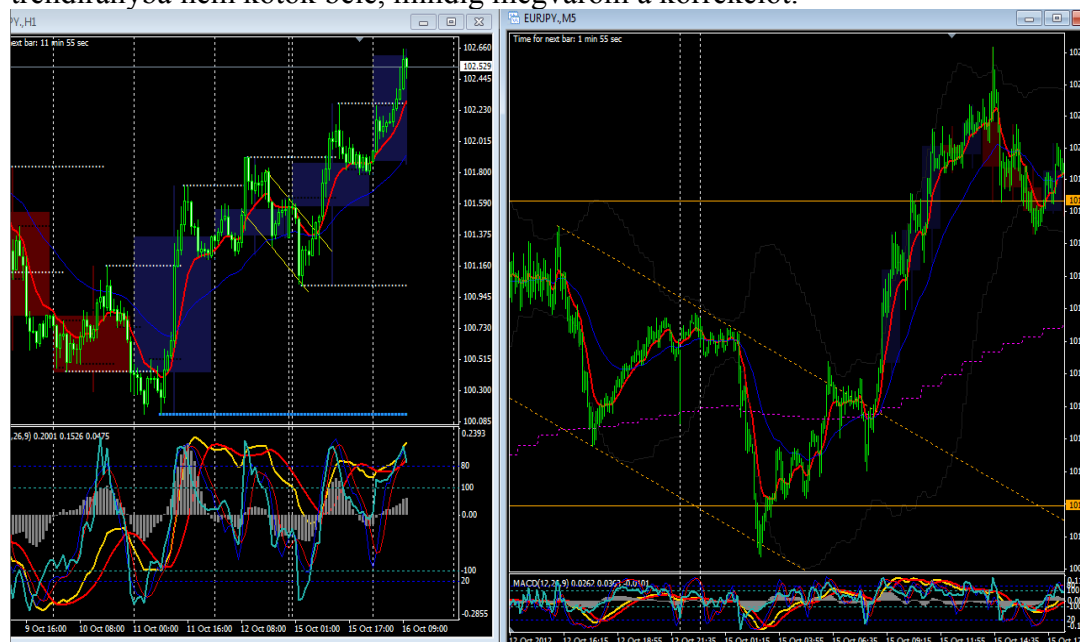
Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal
Az 1órás időfelbontású charton (20. ábra) trendelő mozgást figyelhetünk meg egészen augusztus 16-áig, miután oldalazó a mozgás augusztus 24-éig (narancssárga vertikális szintek). A trendelés során a két mozgóátlag (10EMA, 39 EMA) jelzése jól funkcionál.

Az oldalazás a felső két fehér horizontális ellenállászóna és az alsó valójában napos (4 órásnál nagyobb időskálán, így legalább olyan fontos) támaszzóna között

bonyolódik le. Sárga karikákkal jelöltem, amikor az árfolyam visszapatant ezekről a pontokról.

Az indikátorokat figyelemmel kísérve megállapíthatjuk a rájuk vonatkozó alapigazságokat. A mozgóátlagok (10EMA és 39-s EMA) mint trendkövető indikátorok kései jelzéseket adnak az MACD-vel együtt. A Stochastic Oscillator keresztezéseivel és divergenciáival (az ábrán piros függőleges vonalakkal jelöltem a stochastic jelzéseit, illetve türkizkékkel egy divergencia kialakulását erős szintnél) jó belépési jelzéseket ad.

- 5) A legvégső két idősíki, melyet megfigyelek és rövidtávú trendek megfogására alkalmazom. Az 5 perces idősíki grafikont, illetve kereskedés közben az 1perces grafikont rövidtávú trendjeinek meredekségét, hullámvázait figyelem. Középtávú trend esetén segítségemre vannak ezen idősíkon a 10 EMA és a 39 EMA mint trendkövető indikátorok. Középtávon oldalazó piacon, csökkent volatilitásnál a 15percesre kivetített Bollinger-szalagok segítenek. A szalagok jelzéseit tehát oldalazó piacon használok ki- és belépésre szalagtól szalagig. Trendelő piacon a szalagok csak azon jelzését alkalmazom, hogy szalagból kitört rövidtávú trendirányba nem kötök bele, mindig megvárom a korrekciót.

21. ábra: több idősíki egyeztetése (H1 és m5)

Forrás: XTB Meta Trader FLOAT program által egyéni beállításokkal
A 21. ábrán két grafikont láthatunk, egy 1órás idősíki, illetve egy 5perces idősíki gyertyagrafikont. Az órás grafikont szaggatott vonalai a napokat jelzik, a nagy halvány gyertyák pedig a napos gyertyákat jelölik. Emelkedő napos gyertya után kisebb gyertya következik, ahol is a piros színnel kirajzolt 10 EMA igazodik a kék színű 39 EMA-hoz.

alacsonyabb idősíkon is láthatjuk, ahogy a csökkenő narancssárga csatorna letörik, és az árfolyam visszapattan a 39 órás EMA-ról (magenta színű szaggatott mozgóátlag 5 percesen). A trend folytatódik az órás idősíkon, a 10 EMA a 39 EMA fölött halad.

Kockázatmenedzselésem során, mint már említettem, a napon belüli kereskedők közé sorolom magam. Ez szűkebb stopok használatát jelenti, így nagyobb a hozam/kockázat elvárásom, de nagyobb a piaci zajok, fel- és leszúrásoknak való veszélykitettség mértéke is.

Kilépési stratégiám a piactól való elvárásaimból erednek. Azonban ekkor helytelenül fogalmaznék. A piaccal szemben sosem lehet elvárásunk, az aktuális piaci hangulatra és objektív kereskedési eszközök jeleire kell odafigyelnünk, illetve az egyik legfontosabb dologra, melyre néhány hete jöttem csak rá. Az árfolyammozgás dinamikájára és a gyertyák szintekhez való igazodására (diagonális és horizontális szintek EGYARÁNT) minél több idősíkon. ügyelnünk kell.

Belépéseim alkalmával 1%-os a kockázatom a tőkéhez viszonyítva, a stop 15 pip körüli, mégpedig azért, mert ha az árfolyam az irányunkban mozdult el, akkor a BE-be húzás után nem számít, hogy mekkora volt a stopunk, a pozícióméretem nagyobb, mint nagyobb stop esetén ugyanakkora kockázatú pozíció esetében.

3.7. A NYERESÉGESSÉG TITKA: A TŐZSDEI PSZICHOLÓGIA

Az emberek ahelyett, hogy megismernék, inkább távol tartják magukat a tőzsde és a kockázatok világától. Előítéleteik főként ismerőseik tapasztalatából táplálkoznak, vagy szimplán félnek ezen „ördögi világ”-tól.

Egy kockázatvállaló, ezen világ felé nyíló személy hiába rendelkezik bátorsággal és tőkével a kereskedéshez; szakértelem és tanulás, szemléletbeli változás nélkül sajnos hosszútávon nem érhet el hozamot. A mindenkiben ott lapuló alapvető emberi kapzsiság lesz a végzete, még ha félelmeit sikerül is legyőznie, és befekteti erre szánt „főlős” megtakarításait. Bizony, sajnos vannak, akik hitelből próbálnak pénzt kreálni, nagyon rosszul teszik, a kényszerérzet által gerjesztett pszichológiai folyamatok miatt.

„Nyerni lehet, veszíteni kell, visszanyerni lehetetlen.”

André Kosztolányi

André Kosztolányi magyar származású tőzdeguru szavai teljességgel alátámasztják az alapvető kockázatkezelési tényezők létjogosultságát.

Vállalkozó szellemű emberünk hall egy „tuti” tippet ismerőstől, baráttól, vagy a részvénytársaságnál dolgozótól, és a „biztos” pénz reményében befekteti pénzét.

Legrosszabb esetben nyer. Igen, ez a legrosszabb eset, ugyanis ha egyszer nyer, akkor utána ismét adni fog az ilyen „tuti tipp”-re, elraktározva hátul a kisagyban, és legközelebb új, „biztos” ügyletet köt. Legközelebb azonban megütheti a bokáját, és akkor már nemcsak az eddig elért hozam vesz kárba, hanem az alaptőke is. Onnantól fogva vissza akarja nyerni az elveszített pénzt, ami teljességgel lehetetlen. Lehet *újra* ugyanannyi összeg a számláján, de az már egy teljességgel MÁS pénz lesz.

Tehát be kell látnunk, a kapzsiság és a félelem mint alapvető pszichológiai tényezők a kereskedés velejárói. Azonban hosszútávú nyereséget elérni nem lehet velük, hiszen ezen tényezők miatt hagyja az egyszerű ember futni(hagyni) a vesztes pozícióját, és hamar teszi el a kevés nyereséget, ahelyett, hogy a vesztes pozícióját hamarabb kizárná, és a nyerőt futni, ha már egyszer sikerült eltalálni a trend irányát.

Sokan vesznek részvényeket „csak úgy”, aztán kiveszik a kis nyereséget és könyvelik el magukban fenséges tőzsdei tudásukat. Valószínűleg be fog jönni. Lehetséges, hogy 4-5 alkalommal egymás után, de mikor egyszer nagy esés következik be, már nem zárja ki a veszteséges pozíciót, mert ő nem tévedhet, így „beragad”¹² a pénze.

A dolgozatom elején már említettem, hogy a kezdő tréderek 90%-a 3 hónapon belül elveszíti tőkéjét. Egyértelmű, hogy az emberek kapzsiságára akarnak hatni a különböző marketingfogásokkal. Nem mellesleg a „market maker” brókercégek nyereségét akarják növelni, akik köztudott, az ügyfelük ellen fogadva hozzák létre a belső piacukat,¹³ A marketingfogások további célja likviditást hozni a piacra, mely így sokkal hatékonyabb.

Az, aki saját kezűleg akar belevágni a kereskedésbe, érzelmei miatt valószínűleg el fogja bukni a pénzét, hiszen a kapzsiság vezeti rá a kereskedésre, és a félelem által nem meri majd realizálni a veszteséget. Ezen két emocionális tényező lesz a vesztes. Azzal kapcsolatban viszont tehet lépéseket, hogy vagy megtanulja a kockázatkezelés velejáróit, vagy szakmabelitől kér tanácsokat kereskedése során. A szakértő tapasztalattal és információkkal rendelkezik, mely instrumentumok lehetnek kedvezőek az adott piaci környezetben. Tapasztalata van azzal kapcsolatba is, hol kell-muszáj-kötelező kizárni a veszteséges ügyleteket, és hol érdemes már eltenni a nyereséget.

Ha esetleg valakinek felkeltettem az érdeklődését, és mélyebben is bele szeretné ásnia magát ebbe a világba, meg kell mondjam, a kereskedés lelkileg viseli meg az embert igazán. Vannak olyan napok, mikor az ember többször veszít, és van, amikor mintha az ablakon szórná be valaki a pénzt. Volt olyan időszakom, hogy két héten keresztül összesen

¹² Stop szintet nem vagy viszonylag nagy stop távolságot használva lép valaki pozícióba és veszteségre fordul a pozíció.

¹³ Az ügylet nem kerül ki a valós piacra.

5%-ot veszítettem, majd egyetlen egy nap alatt 3,5%-ot kerestem úgy, hogy *ha* lefekszem aludni és csak reggel nézek a pozícióra, 12% lett volna a hozam. Mindig el kell fogadni azt, ami van, a mai napom (miközben soraimat írom) például 1,2% pluszban zártam, így ezen a héten éppen nullában vagyok, de *ha* nem nyúlok a délben megnyitott pozíciómhoz (egyáltalán), jelenleg 6% pluszban lennék. Sok a *ha*, és gyakorlat előbb-utóbb megtanítja a piacról, mikor kell bezárni, és mikor;

„Pókerezz a nyereségért!”

Birger Schäfermeyer

Rendkívül nagy elhivatottság és kitartás kell hozzá, hogy valaki biztosnak tudja tartani magát a bizonytalanban. A feltett pénzt semmibe kell venni, mintha elégettük volna a számlára való utalás alkalmával. Két lehetőség van, valaki vagy elbukja a pénzét, vagy türelmét, vagy megváltozik. A második a rögzöttebb út, ezen igyekszem magam is tartani magam.

Sosem a kereskedési rendszer maga a profitabilitás, hiszen rendkívül sok, ehhez hasonló található az interneten, hanem az *egyén* teszi azzá. Ehhez a rendszer megfelelő, objektív alkalmazása kell az adott piaci körülmények között.

A tőzsdei kereskedés pszichológiai alapjai véleményem szerint Mark Douglas: *Trading in The Zone* című könyvében le lehetők fel, a kockázatmenedzselésé pedig Birger Schäfermeyer: *A sikeres trading művészetében* található. Bárki, aki ezzel akar foglalkozni, nagyon érdemes elolvasnia ezeket a könyveket.

„Those who finally survive the game all tell a common tale: this fascinating pursuit was the hardest challenge they ever faced”

„Azok, kik végül túléltek ezt a játékot egyöntetűen állítják: ezt volt a leglenyűgözőbb kihívás, amellyel valaha is szembenéztek.”¹⁴

(Farley 2000. p. 133.)

¹⁴ Saját fordítás.

4. ÖSSZEGZÉS

A devizakereskedelem, mint ahogy a dolgozat során kiderült, nem egy egyszerű, két nap alatt elsajátítható hivatás. Nagyon vonzó lehet az a tény, maga a tudat, hogy otthonról jóval bankbetét feletti hozamot lehetünk képesek elérni. Ha egyszerű lenne és biztos jövedelemforrás, mindenki ezt választaná. Ekkor jut eszembe André Kosztolányi: A pénz és tőzsde csodavilága című könyvének néhány sora:

„Egy diák, egy tőzsdés szemináriumon feltette nekem azt a kérdést, hogy tanácsolnám-e a fiamnak, hogy spekuláns legyen. „Biztosan nem” - volt a válaszom. „Ha lenne fiam, zenésznek kellene lennie. A másodiknak festőnek, a harmadiknak újságírónak, vagy írónak. De a negyediknek, - tettem hozzá- mindenképpen spekulánsnak kellene lenni, hogy a másik hármat eltartsa.”

(Kosztolányi 1990. p. 24.)

Úgy érzem, sikerült bemutatnom az olvasónak a devizakereskedelem főbb jellemzőit, tulajdonságait, működését. A dolgozatom a devizapiac bemutatása után a nézetek-teóriák vizsgálódásával folytatódott, hiszen „ab ovo”, a kezdetektől kell minden érvelést felépíteni. Nem volt egyszerű feladat a megközelítéseket objektívan kezelni, de szerintem minden lehetséges teóriát és nézőpontot megvizsgáltam. Voltak nézetek, melyek ellentmondtak egymásnak, próbáltam a főbb jellemzőket górcső alá venni és összehasonlítani őket. Véleményem szerint dolgozatomban a technikai elemzés létjogosultságát maximálisan bebizonyítottam és megérveltem, a többi állítás érveit is tiszteletben tartva.

A dolgozat elejét kitevő elméleties rész kivételével saját gondolataim, nézetem zárásaként az egyéni saját belépési szokásaimat és kockázatkezelésemet mutattam be, mely még az idők során változhat, a technikai elemzés alapköve azonban már nem fog.

A hozam kockázattal kapcsolatos állításom talán kissé változott abban a tekintetben, hogy mikor pozícióban vagyunk és az árfolyam mozgása indokolja, könyörtelenül be kell zárni, ha a mozgásból azt a következtetést vonjuk le. Ezt azonban semmiképpen sem veszteséges zónában tegyük!

Azon hipotézisem, amiben egy objektív kereskedési rendszerrel hosszútávon nyereség elérhetőségét taglalom, szerintem sikeresen bebizonyítottam. Lemodelleztem, és az adott hozam/kockázat betartása mellett működnie kell. A gyakorlatban sajnos nem sikerült még a hosszú távú nyereséget igazolnom, ugyanis rendkívül sok gyakorlás

szükséges, hogy valaki a tíz trédből általánosságba véve pozitívan jöjjön ki. Akkor valóban mindenki ezzel foglalkozna. Viszont az utóbbi hónapban elértem, hogy pontosan a számlaösszegnél maradjak.

Azon állításom, miszerint bárki elsajátíthatja a devizakereskedelmet, véleményem szerint beigazolódott, hiszen a saját szabályainkat kell tudni betartani a sikeres kereskedéshez. Pusztán az a kérdés, ki mennyi időt, energiát képes feláldozni saját szemléletbeli változására, hogy a bevezetésben olvasható árszalag nevű „zsarnok” szolgálatába álljon. Nem egyik pillanatról a másikra lesz valaki nyereséges. Az autóvezetéshez lehetne talán hasonlítani. Fokozatosan alakul ki.

IRODALOMJEGYZÉK

SZAKIRODALOM

- Alexander G. (1989): A tőzsde Novotrade kiadó p. 132-133
- Farley, A. (2000): The master swing trader, 42, 65, 362p.
- Forex System Research Company (2003): Technical Analysis-Forex Trading With Candlestick And Pattern p.11
- Kecskeméti I.(2006) Tőzsdei befektetések technikai elemzés segítségével Kecskeméti István és Társa Bt.: p. 24, 38, 40, 77-80
- Kosztolányi, A. (1990): A pénz és tőzsde csodavilága Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Kosztolányi, A. (2006): Több, mint pénz és mohó vágy, Lexecon Kiadó p. 37.
- Scháfermeyer, B. (2006): A.sikeres.tréding.művészete p. 129-131.
- Tőzsdei szakvizsga felkészítő közgazdaságtani modul (1.rész) 2008.p. 15.
- Weigel, M. (2009) Fekete Sas Kiadó: Alapfoktól a mesterfokig p. 119, 126, 128, 130.
- Wyckoff, Richard D. (2009) Ticker publishing: Daytrader Biblia p. 6.

INTERNETES FORRÁSOK

- 278-nál az euró, történelmi csúcson a külföldiek állománya
www.portfolio.hu/deviza_kotveny/deviza/278-nal_az_euro_tortenelmi_csucson_a_kulfoldiek_allomanya.174475.html
letöltve: 2012.10.27.
- A Dow- elmélet
www.ertsapenzhez.hu/c24.html
letöltve:2012. 10.02.
- A hatékony piac elmélete
www.tozsdestrategia.hu/Publicat/hatekonypiac1.htm
letöltve 2012.10.29.
- Ausztrál dollár (AUD) és az arany
a, www.forexbazis.hu/forex-oktatas/ausztral-dollar-aud-es-az-arany
letöltve:2012.08.24.
- Elemzésekhez használt internetes eszközök:
www.stooq.com
XTB Meta Trader FLOAT

Éjszakai pozíciók

<http://www.trading-point.com/hu/overnight-positions> 2012.08.09.

letöltve: 2012.09.12.

Forex Brókerek típusai – ECN, STP, DD, NDD

www.tozsdekalap.hu/tag/stp

letöltve: 2012.09.02

Kanadai dollár (CAD) és az olaj

www.forexbazis.hu/forex-oktatas/kanadai-dollar-cad-es-az-olaj)

letöltve 2012.08.24.

Lineáris vagy logaritmikus skála?

www.tapzor.hu/Elmelet/Techalapok/Logaritmikusskala.html

letöltve 2012.09.26.

Reflexivitás

www.hitelszovetseg.hu/index.php/gyik/4-penzuegyi-koezgazdasagi-ismeretek/76-reflexivitas.html?pop=1&tmpl=component

letöltve: 2012. 10.02

Részegen sétáló részvényárfolyamok

www.tozsdesuger.blog.hu/2011/04/13/reszegen_setalo_reszvenyarfolyamok)

letöltve: 2012. 10.02.

School

www.babypips.com/school/

letöltve 2012.09.15.

MELLÉKLETEK

POZÍCIÓMÉRETEZÉSI KALKULÁTOROM BEMUTATÁSA

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	BUY								
2	Money in Demo	10000,00€							
3	Data	1.position	2.position	3.position	4.position	5.position	ALL		
4	Trade Money	3 333,33 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	3 333,33 €		
5	Trade Unit	66667	0	0	0	0	66667		
6	Leverage	20	20	20	20	20			
7	PRICE:	1,2926	1,2739	1,3300	1,3350	1,4000	BE		
8	Stoploss	1,2911	1,3105	1,3285	1,3250	1,3800			
9	Risk/Reward	3,00	-;	-1,00	-0,85	4,00	3,00		
10	RISK	1,00%	0,50%	1,08%	0,50%	0,50%			
11	% by SL Might to Take Money	3333,33€		4788,00€	333,75€	175,00€			
12	% by SL Might to Take Unit	66667		95760	6675	3500			
13	TRADE %	-1,00%					-1,00%		
14	TRADE	-100€					-100€		
15	Profitline	1,2971	1,3285	1,3285	1,3265	1,4800			
16	Profit %	3,00%					3,00%		
17	Actual price	1,2971	1,2971	1,2971	1,2971	1,2971			
18	Actual %	3,00%					3,00%		
19	15PIP	0,77%					0,77%		
20				5,40%					
21	USDJPY								
22				EURUSD				9 900,00 €	
23									
24									

Forrás: Saját készítésű Microsoft excel táblázat

A kalkulátor működése:

1. A B2-es cellába be kell írunk a *tőkét*, a B6-os cellába a *tőkeáttétet*, ami az egész sorban ezt fogja eredményezni, hiszen a brókercegnél ezt a loginbelépésnél lehet beállítani, tehát pozíciónk felépítése során *nem változhat!* Az a A22-be az általunk kockáztatni vélt tőke százalékát írjuk.
2. Amint beírjuk az A22-s cellába a kockázatot, az A11 és A12-s cellában a szöveg előtti szám is átvált arra a számra.
3. Beírjuk a B7-s cellába a BELÉPÉSI árat, majd beírjuk a B8-as cellába a STOP-ot, ahol kilépni szeretnénk a pozícióból. Ezzel ki is adta kalkulátorunk a pozícióméretet a B11-es cellában. Ezt az értéket beírva a B4-ben ellenőrizhetjük a pozícióméretezés pontosságát.
4. Meghatározzuk a „Take profit” (hozamelvárési szintet) a B33-as cellában, és ezáltal a B9-es cellában megjelenik a hozam/kockázat aránya. Több pozíció felvétele esetén az „actual price” sorba beírva az árat láthatjuk, hogy pozícióink összesített értéke hogyan áll. A BE cellában (G8) láthatjuk pozícióink értékének átlagárát.
5. Az I21-22 összevont cellában a veszteségek esetén fennmaradó összeg látható, hiszen a legrosszabb esetre is fel kell készülnünk.

Ugyanezen instrumentumhoz tartozik egy eladási pozíciókalkulátor is, a bika és a medve képe segíti, nehogy az eladási kalkulátorba írjuk vételi szándékunk. Nehogy

összekeverjem a kettőt, ha vételi szándék esetén a stopnak magasabb értéket írok be, mint az ár, akkor az excel jelez.